

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo

Sanja Mijatović

Samske ženske v starostnem obdobju od 30 do 40 let

Diplomsko delo

Ljubljana, 2016

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo

Sanja Mijatović

Samske ženske v starostnem obdobju od 30 do 40 let

Diplomsko delo

Mentorica: izr. prof. dr. Vesna Leskošek

Ljubljana, 2016

PODATKI O DIPLOMSKEM DELU

Ime in priimek: Sanja Mijatović

Naslov diplomskega dela: Samske ženske v starostnem obdobju od 30 do 40 let

Mentorica: izr. prof. dr. Vesna Leskošek

Kraj: Ljubljana

Leto: 2016

Število strani: 64 **Število prilog:** 1 **Število grafov:** 6 **Število tabel:** 1

Ključne besede: samske ženske, položaj žensk, ženske vloge, singlizem, življenjski stil, identiteta žensk.

Povzetek: V prvem delu diplomske naloge prikažem družbeni status ženske skozi zgodovino. Torej od predindustrijske družbe pa do obdobja postmoderne ter kako se je vloga ženske tekom zgodovine spreminjala. Pomemben vpliv na ženskost imajo tako kulturološki dejavniki kot biološki spol. Med ženskimi vlogami ima poseben status materinska vloga, katero predstavim skozi mit o materinstvu. Nato preidem na samskost, jo opredelim in razvrstim v podskupine, saj so samski zelo heterogena skupina. Obrazložim razvoj tako osebne, kot socialne identitete, saj pomembno vplivata na razvoj življenjskega stila, samskost pa obravnavamo kot življenjski stil. V delu o samskih ženskah najprej predstavim njihovo zgodovino, samskost kot življenjski stil ter mesto samskih žensk v družbi. V empiričnem delu najprej obrazložim problem, postavim hipoteze ter metodološki pristop k obravnavi kvalitativne raziskave, v kateri so sodelovali anonimni respondenti, ki so izpolnili anketni vprašalnik. Postavljene hipoteze na podlagi rezultatov raziskave ovržem. S pomočjo raziskave sem ugotovila, da so samske ženske heterogena skupina, ki še vedno ni družbeno sprejemljiva, saj odstopa od tradicionalnih prepričanj in vrednot.

Keywords: single women, female roles, singlism, lifestyle, female identity

Abstract: In the first part of this work I present the social status of women throughout history, from the pre-industrial to the post-modern era, and how the woman's role was changing. Cultural factors as well as biological sex have an important impact on femininity. Being a mother has a particular status amongst female roles, which I present through the myth

about motherhood. Then I move on to singleness, defining it and characterizing the various subgroups, as single individuals are a very heterogeneous group. I explain the development of personal, as well as social identity, because both importantly affect the development of a lifestyle and we define singleness as a lifestyle. In the part about single women, I first present their history, singleness as a lifestyle and the position of single women in society. In the empirical part I first describe the problem, set a working hypothesis and a methodological approach for a qualitative research piece, in which anonymous respondents filled out questionnaires. Based on the results of the research I void my initial hypothesis. Through the research I have found, that single women are a heterogeneous group, which is still not accepted in society, as it strays from traditional societal beliefs, values and norms.

Če ste zmožni ljubiti, ljubite najprej sebe.

Charles Bukowski

KAZALO VSEBINE

1. TEORETIČNI UVOD	1
1.1. ŽENSKE V PRETEKLOSTI IN DANES	2
1.1.1. Ženske v predindustrijski družbi.....	2
1.1.2. Ženske v industrijski dobi	4
1.1.3. Ženske med moderno in postmoderno družbo	9
1.1.4. Ženske v postmoderni družbi	10
1.2. RAZUMEVANJE ŽENSKOSTI	13
1.3. ŽENSKE VLOGE	15
1.3.1. Poročena ženska.....	15
1.3.2. Ženska kot mati.....	15
1.3.3. Ženska kot delavka.....	20
1.3.4. Žena in gospodinja	20
1.4. SAMSKOST	21
1.5. IDENTITETA, INDIVIDUALIZACIJA, ŽIVLJENJSKI STIL	22
1.6. SAMSKE ŽENSKE.....	25
1.6.1. Samske ženske nekoč in danes.....	26
1.6.2. Življenjski stili samskih žensk	30
1.6.3. Samske ženske in družba	31
2. PROBLEM.....	41
3. METODOLOGIJA.....	42
3.1. VRSTA RAZISKAVE	42
3.2. SPREMENLJIVKE	42
3.3. MERSKI INSTRUMENT IN VIR PODATKOV	42
3.4. POPULACIJA IN VZOREC	43
3.5. ZBIRANJE PODATKOV	43
3.6. OBDELAVA IN ANALIZA PODATKOV	43
4. REZULTATI.....	44
4.1. ANALIZA SOCIODEMOGRAFSKIH PODATKOV.....	44
4.2. REZULTATI PO TRDITVAH.....	46
4.3. PREVERJANJE POSTAVLJENIH HIPOTEZ	48
5. RAZPRAVA	51

6. SKLEPI	54
7. PREDLOGI	55
8. LITERATURA.....	56
9. PRILOGE	60
10. POVZETEK	63

KAZALO GRAFOV

Graf 4. 1: Starostne skupine	44
Graf 4. 2: Stopnja izobrazbe.....	45
Graf 4. 3: Zakonski stan	45
Graf 4. 4: Samske ženske so se zavestno odločile za samski stan	48
Graf 4. 5: Moški se inteligentnih žensk izogibajo, glede na spol.....	49
Graf 4. 6: Samske ženske uživajo polno življenje, glede na zakonski stan	49

KAZALO TABEL

Tabela 4. 1: Rezultati po trditvah	46
--	----

1. TEORETIČNI UVOD

Večina žensk si je v otroštvu predstavljala, kako bo v odraslem obdobju poročena z ljubečim moškim, s katerim bosta imela otroke in skupaj bodo srečno živeli v veliki hiši s psom. Vendar pa je realnost nekoliko drugačna. Nekatere deklice so odrasle v izobražene, duhovite, prijetne ženske, ki so v vsakdanjem življenju samostojne in neodvisne. Imajo bogato družabno življenje, veliko hobijev, redno skrbijo za svoje telo in videz ter sledijo najnovejšim modnim trendom. Predvsem pa so samske. Samskih žensk pa je v današnji postmoderni družbi čedalje več. Prisotne so na različnih področjih ter vplivajo na ekonomske in družbene procese. Postale so nekakšen kulturni fenomen. Ob omembi samskih žensk lahko pomislimo na serijo Seks v mestu, Ally McBeal ter Bridget Jones. Junakinje v svoji samskosti uživajo. Imajo bogato družabno življenje in se ne obremenjujejo z mnenji drugih ter ne hitijo v trajna razmerja niti jih ne planirajo. Njihova osebna sreča ni odvisna od moškega, saj se zavedajo, da partnerstvo ni pogoj za srečo.

Doslej so bile samske ženske stereotipizirane kot neprivlačne »stare device« ali pa feministke, ki ne sprejemajo moških. Njihov življenjski stil je popolno nasprotje idealizacije zakonskega in družinskega življenja. Pojavljajo se različne oblike družin, čedalje več pa je samskih. Največkrat so to ženske. Pa ne samo starejše vdove in ločenke, temveč so to mlade in uspešne ženske. V zadnjih desetletjih so ženske doživele največ sprememb: množično so se začele izobraževati in zaposlovati, osvobodile so se »poklica« gospodinje, s kontracepcijo in razvojem reproduktivnih tehnologij pa so pridobile nove oblike svobode ter »lastništvo« nad svojim telesom. Poroka in otroci niso več edini smisel življenja.

Samskost je kompleksen pojem, ki ga je težko opredeliti. Zajema zelo heterogeno skupino ljudi. Nekateri so tako imenovani večno samski, ki nikoli niso imeli dlje časa trajajoče zveze; nekateri so občasno samski, ki so samski med razmerji; samski, ki so razvezani; samski brez otrok; samski, ki imajo z bivšim partnerjem otroka; samski zaradi psiholoških, fizičnih, ekonomskih razlogov; ovdoveli; samski s 'prijateljem/ico' (Chapman, 2006).

V postmoderni se samsko življenje žensk postopoma sprejema in se razume kot življenjski stil. Termin življenjski stil je v današnjem času zelo aktualen (Sobel v Chaney, 1996). Vsak posameznik ima nek svoj stil in ga izraža na različnih področjih na svoj način. Od avtomobilov, nošenja oblek, mobilnih telefonov ter tabličnih računalnikov, stanovanja, v katerem živijo, športnih aktivnosti, preživljanja prostega časa in hobijev, počitniških destinacij. V

današnjem času je marsikaj nepredvidljivo in negotovo, tradicija izgublja svojo vlogo in moč, zato se moramo prilagajati tako družbenim kot osebnim spremembam. »Identitete plavajo po zraku, nekatere smo sami izbrali, druge so napihnil in 'lansirali' ljudje okoli nas.«(Bauman, 2008: 17)V postmoderni se družbene spremembe opazijo v medosebnih odnosih med družinskimi člani ter njihovimi vlogami, predvsem odnos mož-žena. Vse to pa je tudi vplivalo na oblikovanje osebne identitete. Od predindustrijskih časov do moderne dobe so bile najpomembnejše vloge ženske žena, mati in gospodinja. Moč nuklearne družine je bila v teh časih na višku. Tudi v postmoderni se od odraslega človeka pričakuje, da bo živel v zakonski zvezi. Stigmatizacija samskih t.i. singlizem (DePaulo, 2006) pa je viden v vsakdanjih interakcijah, v politiki, pravu, v splošni miselnosti ljudi, v medijih, pri možnostih zaposlitve in plači, v socialnih in davčnih politikah.

Glede na to, da sama poznam kar nekaj uspešnih, a samskih žensk, v starostnem obdobju od trideset do štirideset let, dobro vem s čim vse se morajo soočiti v vsakdanjem življenju in se marsikdaj zaradi samskega življenja skorajda opravičevati, pa čeprav so povsem zadovoljne s svojim načinom življenja. Zato sem se odločila, da bom v svoji diplomski nalogi poskušala prikazati današnji pogled družbe na uspešne in samske ženske.

1.1. ŽENSKE V PRETEKLOSTI IN DANES

Skozi zgodovino so se življenjske razmere in vloge žensk spreminjale. V zadnjih šestdesetih letih je prišlo predvsem do sprememb na partnerskem, zaposlitvenem, izobraževalnem, družinskem in materinskem področju.

1. 1. 1. Ženske v predindustrijski družbi

Kot pravi Oakley (2000), sta bila delo in dom v tradicionalnih družbah tesno povezana. Čas, namenjen delu, in preostali čas nista strogo ločena. Spol pogosto določa vloge v tradicionalnih neindustrijskih družbah, ni pa stalnega pravila, po katerem bi domača dela opravljala ženska in ne moški, ekonomska in družbena struktura tradicionalnih družb ne omogoča jasnega razlikovanja med produktivnim delom, opravljenim v javnosti in hišnim delom, opravljenim doma. Kot primer navede dve afriški družbi, pigmejce ljudstva Mbuti ter kasajsko ljudstvo Lele. Mbuti pri delitvi po spolu nimajo nobenih pravil. Načeloma pa ženske nabirajo gozdne sadeže, pripravljajo hrano, košare in mreže za lov. Moški izdelujejo drugo lovsko opremo,

blago iz lubja in nabirajo med. Lovijo skupaj. Ljudstvo Lele pa ima sorazmerno strog sistem glede delitve dela po spolu. Ženske nosijo vodo, nabirajo in sekajo suhljad, skrbijo za ribnike in soline, pripravljajo sol, sadijo, pobirajo pridelke. Vsa dela povezana z uporabo palm rafij, torej priprava ličja, postavljanje statev, tkanje in šivanje ličja pa so moška. Na lov hodijo moški. Ta zgleda kažeta vlogo ženske, ki se močno razlikuje od vloge ženske v sodobnih industrijskih družbah. Kljub temu, da moški in ženske opravljajo različna dela, pa med njimi zaradi opravljanja teh del ni razlik. Produktivno in domače življenje se ves čas prepletata (Oakley, 2000).

Oakley (2000) navaja, da so v obdobju predindustrijske družbe 17. stoletja v Angliji bile zaposlene tako ženske iz nižjega kot iz srednjega sloja. To so bile predvsem kmetice, tkalke, obrtnice, zaposlene v trgovini na drobno in živilski dejavnosti, mlinarice, krčmarice, mesarice, steklarke, celo lastnice ladij in premogovnikov. V teh panogah so bile nepogrešljive. Predvsem so bile pomembne kmetice, saj so poročeni moški v ameriških kolonijah dobili dvakrat več zemlje kot samski. Ženskam je delo zagotavljalo neodvisnost. Lahko so se ukvarjale s katerokoli dejavnostjo. Če pa so želele biti polnopravne članice v svetu odraslih, so se morale poročiti. Ženske in moški naj bi sklepali zakonske zveze ter imeli otroke. Poroke so se sklepale zaradi želje in skrbi razširjene družne, ne pa zaradi ljubezni med moškim in žensko. Moški in ženska naj bi tudi po poroki opravljala družbeno koristna dela, na istem področju kot pred poroko. Tako mož kot žena sta bila odgovorna za hrano in izdelavo oblačil. Ženska je uskladila zaposlitev, za katero je prejemale denar, ter gospodinjenje in skrb za otroke. V tem obdobju so bile stanovanjske razmere drugačne, zato ni bilo klasičnih gospodinjstev in gospodinj, kot smo jih spoznali kasneje. Kuhinjo v modernem pomenu, so v splošno strukturo delavskega doma vključili šele v poznem 19. stoletju. Gospodinjsko delo je bilo poglavitno družinsko opravilo (Oakley, 2000).

Vzgoja otrok in skrb za njih se je takrat razlikovala od vloge ženske iz 20. stoletja. Ženske so živele od 30 do 40 let. Ženska je rodila od 12 do 20 otrok, od tega sta preživela le dva ali morda trije. Stopnja umrljivosti je bila visoka. Otroci v tistem obdobju niso imele otroštva, saj so že od najzgodnejših let pomagali pri gospodinjskem delu. Pomagali so pri vsakdanjih domačih opravilih, pazili na mlajše ter pri delu v družinski industriji. Otroci so veljali za pridobitev in ne ekonomsko breme. Veliko otrok je odšlo za vajenca k drugim družinam. Tako je imela marsikatera poročena ženska nekoga, ki ji je pomagal pri gospodinjstvu in skrbi za otroke (Oakley, 2000).

Materinska vloga je bila velikokrat povečana. Saj naj bi materinstvo za žensko v 19. stoletju pomenilo, da je prispevala k narodnostni skupnosti največ, kar je lahko. Ženska kot mati je izpolnjevala pričakovanja družbe (Mihurko Poniž, 2009).

Ženska pa v 17. stoletju ni bila podrejena samovolji in oblasti moža. Bila sta enakovredna partnerja. Sodelovanje zakoncev pri delu in poslih je bilo vsakdanje, kar je zanimivo, saj je cerkev pridigala o podrejenosti ženske. Zaposlene ženske so skrbele zase in za otroke, moški pa so preživljali sebe, plačali stanarino in druge nujne izdatke, saj niso bili dolžni skrbeti za preostali del družine. (Oakley, 2000).

Tudi na Slovenskem se zakoni niso sklepali iz ljubezni, temveč so bili posledica dogovora. Za poroko so se največkrat dogovarjali starši. Žena je poleg dote morala v zakon prinesiti še popolno spolno neizkušnost ter nedolžnost. Žena je morala biti tudi marljiva in predvsem možu pokorna in hvaležna, saj je skrbel zanjo tako kot so prej zanjo skrbeli njeni starši (Mihurko Poniž, 2009).

Vendar pa so imele ženske v tistem obdobju različne pravice.. Imele so možnost pritožbe na vrhovno sodišče, če se je mož nad njimi psihično in fizično izživil. Na račun teh pravic so od moža dobesedno izsilile spoštovanje. Ker so imele tudi v zakonski zvezi kar nekaj pravic, so bile enakopravne možem. Sodelovale so pri moževih poslih, izvrševale njegovo poslednjo voljo, v moževi odsotnosti pa so varovale družinsko lastnino in ga nadomeščale pri poslih. Za svoja dejanja so odgovarjale same. Lahko so se odločale, ali bo njen pravni položaj »femme sole«, izraz, ki pomeni odraslo neporočeno ali ovdovelo žensko, ali pa »femme couverte«, izraz, ki predstavlja poročeno žensko. Pravice žensk v Angliji so bile urejene v Zakonski resoluciji ženskih pravic ali zakonski predpis o ženskah, 1632 (Oakley, 2000).

1. 1. 2. Ženske v industrijski dobi

Moderna vloga gospodinje kot »dominantna zrela ženska vloga« je najpomembnejša in trajna posledica, ki jo je ženskam prinesla industrializacija. Industrializacija je vplivala tako na vlogo moškega, kakor na vlogo ženske. A medtem ko je moškim odprla svet zunaj doma, v glavnem tako, da je povečala razpon zaposlitev, ki so jim poslej na voljo, je ženskam svet zaprla v področje doma (Oakley, 2000: 44).

Industrializacija ali industrijska revolucija se je začela v Veliki Britaniji že v 18. stoletju. V 18. in 19. stoletju je začelo naraščati prebivalstvo in postali so bolj mobilni. Začel se je novi

red. Delo je postalo dejavnost, ki so jo opravljali zaradi plačila in ne zaradi samega dela. Ni šlo več za družinsko pripadnost ali ljubezen do dela. Pojavile so se velike tovarne in obsežna tovarniška proizvodnja. Delo je bilo ločeno od družinskega življenja. Sčasoma so se spremenile vloge v družini (Oakley, 2000).

Diferenciacija družine od ekonomije, ki jo je povzročil prehod k industrijski proizvodnji, je povzročila diferenciacijo vlog v družini. Ženska je postala nezaposlena, ekonomsko odvisna gospodinja, moški pa edini prejemnik plače ali mezde, ki je s svojim delom vzdrževal ženo – gospodinjo - in otroke (Oakley, 2000: 46).

Ženska naj bi bila angel doma, saj je njeno poslanstvo biti gospodinja, soproga in mati. Je tudi varuhinja nranosti, kulture in religije. V tem času je veljal izrek: »Moškemu država, ženski družina.« Dom in gospodinjstvo je stvar žensk, delo in svet pa stvar moških (Bock, 2004).

V prvih tovarnah so spoštovali tradicijo družinskega dela in so najeli cele družine. Možu in očetu so določili eno delo, otrokom in ženi pa drugo. Starši so lahko še vedno vzgajali svoje otroke. Kasneje so zaradi epidemij bolezni otrok omejili njihovo delo. Tako so otroci dobili moderno vlogo odvisnega družinskega člana, za funkcijo socializacije pa je poskrbel izključno dom. Z zmanjševanjem dela otrok je rastlo zaposlovanje žensk (Oakley, 2000).

»Toda industrializacija je ženskam vendarle prinesla dohodek od dela v tovarnah in na domu, tako v mestih kot na deželi; mnoge so se selile med najrazličnejšimi službami ter usklajevale delo za zaslužek in družino« (Bock, 2004: 162).

Otroci in ženske so veljali za najcenejšo delovno silo. Ženske so prejemale nižja plačila ali mezde kot moški, kljub temu da so delale trdo in bile visoko usposobljene. Nižja plačila žensk so opravičevali s tem, da je ženska nepopoln delavec. Nekatere ženske niso delale v tovarnah ampak doma, kjer so lahko združevale delo za zaslužek in družinska opravila. Njihovo delo je veljalo za manjvredno in velikokrat so bile izkoriščene s strani posrednikov (Bock, 2004).

Ženske pa se niso zaposlovale samo v tovarnah. Bile so zaposlene kot služkinje, predice, šivilje in modistke, kmečke dekle, perice in učiteljice. Ker so v tovarnah imele tekom dela družbo ter je bil delovni čas najkrajši, jim je to delo najbolj ustrezalo. Žensko delo v rokodelstvu in trgovini se je opazno zmanjšalo. Nekatere ženske pa so do druge polovice 18. stoletja uspešno opravljale delo zdravnic, zobozdravnic, okulistk, itd. Znanost jih je začela izpodrivati. Ženske so izključili iz vseh vej medicine. Babice so nadomestili porodničarji (Oakley, 2000).

Tiste ženske, ki so opravljale delo učiteljice, so bile obsojene na samsko življenje, če so želele obdržati službo. Celibat učiteljic je t.i. neprostovoljna samskost. V kolikor so se poročile, so izgubile službo (Leskošek, 2002).

»Ženske v 19. stoletju torej niso bile zgolj žrtev družbene spremembe. Industrializacija je od njih sicer zahtevala visoko ceno nizkega zaslužka ali neplačanega gospodinjskega dela, a odločilni problem ni bilo pomanjkanje dela, temveč revščina in odvisnost« (Bock, 2004: 170).

Sprva so tekom industrializacije zaposlovali ženske predvsem zaradi zniževanja moških mezd, kasneje pa je dohodek očeta zadostoval za celotno družino. Tako so žene postopno začele ostajati doma, kjer so opravljale gospodinjsko delo, ki pa ni veljalo za manjvredno, saj so morale vse preračunati, priskrbeti in časovno uskladiti. Ženska zaposlenost je upadala v poznih fazah industrializacije, kar je bilo predvsem v interesu sindikatov in katolicizma (Bock, 2004).

Z zakonodajo so začeli omejevati in na nekaterih področjih celo prepovedovati delo žensk. Gospodinjsko delo je začelo postajati edina zaposlitev poročenih žensk. Oče in mož je tako postal edini hranilec družine, mati in žena pa je vzgajala otroke in živela od moževega plačila. Tovarniška delavka je ta položaj ogrožala. Zato so zaposlovanje žensk obsodili iz moralnih razlogov, ker so posledično zanemarjale dom in družino, ker je delo škodilo njihovemu zdravju in ker naj bi bilo to v nasprotju z naravno delitvijo dela po spolu (Oakley, 2000).

Gospodinjstvo je bilo eno najpomembnejših tem vse do druge svetovne vojne. Materinstvo je bilo sveto, nadnaravno, najgloblje bistvo ženske, gospodinjstvo pa je bilo najbolj naraven poklic, ki je ženski imanenten. Na gospodinjstvu in materinstvu temeljita vsa ideologija in ekonomija podreditve. Kako resen je bil ta poklic za ženske, pričajo razne organizacije gospodinj, ki so imele lasten časopis, ter številne knjige in izobraževalni tečaji, celo šole, ki so jih ustanavljali zato, da bi ženske gospodinjstvo opravljale čim bolj vestno. Vsa organizacija je temeljila na prepričanju, da lahko le vestna gospodinja doma obdrži svojega moža (Leskošek, 2002: 222).

Posledica industrializacije je tudi moderna vloga gospodinje. Poročene ženske so se začele ukvarjati z gospodinjstvom kot z edino zaposlitvijo. Leta 1851 je bila zaposlena četrtna poročenih žensk, leta 1911 le še desetina (Oakley, 2000).

Sredi 19. stoletja je zakonski stan postal polna zaposlitev. Pravzaprav je bila to zaposlitev, kjer je imela ženska vlogo »brezdelne gospe«. To je veljalo za ženske iz srednjega stanu. Samske oziroma neporočene ženske so še vedno delale v tovarnah. Nauk o ženski domestikaciji se je začel v drugi polovici 19. stoletja širiti po delavskem razredu. Vendar pa je bil ta nauk za žensko iz delavskega razreda popolnoma v nasprotju z njenim ekonomskim položajem, zato je bilo v delavskem razredu še vedno veliko zaposlenih žensk. Razlogi so bili različni, zaradi nezaposlenosti moža, smrti moža, nezadostnosti moževega zaslužka, ker jo je mož zapustil ali pa ji je bilo delo v tovarni ljubše od gospodinjenja doma (Oakley, 2000).

Konec 19. stoletja so se ženske iz delavskega razreda odločile, da bodo tudi one prevzele vlogo nezaposlene gospodinje. Zgledovale so se po srednjem razredu, kajti ženske iz srednjega razreda so se popolnoma posvetile vzgoji otrok. Bile so mnenja, da prefinjena in izobražena ženska ne spada v kuhinjo, zato so zaposlovale služkinje kot pomoč v gospodinjstvu. Služkinje so leta 1881 predstavljale 70 odstotkov celotne delovne populacije, vendar pa je bilo služkinj čedalje manj. Dekleta, ki bi se lahko zaposlile kot služkinje, so se raje odločile za delo v trgovini in pisarni ali pa za poučevanje. Tako sta se izenačili vlogi ženske iz srednjega razreda in ženske iz delavskega razreda. Ženske iz srednjega razreda so pričele usklajevati materinsko vlogo z delom gospodinje (Oakley, 2000).

Spremenila sta se tudi vloga in položaj otroka v družbi. Ob koncu 19. stoletja se je znižala umrljivost otrok. Povečala se je možnost preživetja otrok in s tem se je otrok vključeval v svet odraslih. S tem se je spremenil tudi odnos do njega. Otrok je postal nenadomestljiv. V 17. stoletju se je otroštvo nehalo pri sedmih ali osmih letih, z razvojem šolskega sistema pa se je otroštvo podaljšalo. Otroci so pridobili primerno izobrazbo. S šolstvom se je otrok oddaljeval tako od družbe kot od družine (Oakley, 2000).

»Razredno pripadnost presegajoči patos o zgolj gospodinjskem poslanstvu žensk je bil v dramatičnem nasprotju z življenjem dobršnega dela »množice preprostih ljudi«, tudi kar zadeva materinstvo.« (Bock, 2004: 154).

V tridesetih letih 19. stoletja so delavke delale od dvanajst do šestnajst ur na dan ne glede na njihovo zdravstveno stanje, bolečine ali nosečnost. Nekatere so delale celo do dneva ali celo do ure poroda. Najkasneje dva tedna porodu so se vrnile na svoje delovno mesto. Zaradi pomanjkanja časa in izčrpanosti marsikatera ni mogla dojeti otrok. Otroke so čuvali starejši otroci, sorodniki ali pa sosedje. Tiste ženske, ki niso imele varstva, so dojenčkom in malčkom dajale opij ali lavandum, da so jih umirile in puščale doma. Nekatere pa so dojenčke med

delom za statvami držale v naročju. Ženske, ki niso mogle poskrbeti za lastne otroke, so jih puščale v najdenišnicah. Število otrok v najdenišnicah in prenapolnjenost bolnišnic sta botrovala ukrepom, da so materam poskušali olajšati izpolnjevanje materinskih dolžnosti z dokladami za dojenje, jaslicami ali drugačnimi prispevki (Bock, 2004).

Leta 1815 je obči državljanski zakonik prepovedal sklepanje zakonske zveze med moškimi in ženskami brez premoženja. Posledično je bilo toliko več zunajzakonskih otrok. »Ker je materinstvo zunaj zakona osebna deviantna patologija, so jo preganjali enako ali strožje, kakor so preganjali vse prestopke zoper zakon in javno moralo. Storilec oziroma otrokov oče pa je bil razbremenjen vsakršnih dolžnosti, krivda je padla izključno na ženske.« (Leskošek, 2002: 74). Nezakonske matere so preganjali, zaznamovali in jih odstranjevali iz skupnosti. S tem pa so ostale brez dela. Prihajalo je tudi do detemorov, za kar so nezakonske matere plačale z lastnim življenjem (Leskošek, 2002).

Za evropske ženske, kot tudi za moške, je bilo 20. stoletje stoletje skrajnosti: razpeto med »zlata dvajseta« in krvava štirideseta leta, med demokracijo in diktaturo, mir in vojno, socialno državo in genocid, odločitev, ali ubijati ali biti ubit. V nekaterih predelih Evrope je bila pot od »kraljev k ljudstvu« prekinjena z diktaturami, ki so imele množice privržencev. Pomembne razvojne premike v zgodovini žensk, zlasti vprašanje državljanskih, političnih in socialnih pravic, so prekinili dogodki, ki niso koreninili v odnosih med spoloma, a so vendarle odločilno zaznamovali žensko zgodovino: obe svetovni vojni, katerih rušilna sila je pustošila zlasti po Evropi, sta skupaj s holokavstom vrgli senco ne le na tedanji čas, temveč na celotno 20. stoletje (Bock, 2004: 271-272).

Z vpoklicem moških v vojsko v 1. svetovni vojni je narasla ženska poklicna dejavnost, predvsem v Angliji, manj v Franciji in Nemčiji. Ženske, ki so prej gospodinje in kmetovale, so sedaj predstavljale glavno delovno silo. Zaposlovale so se predvsem v oboroževalni industriji. Nekatere so se odločile tako zaradi visoke mezde, druge zaradi stiske, včasih zaradi rekrutacijskih ukrepov ali pa zaradi propagande. Bodisi so želele biti samostojne bodisi so morale preživljati družino. Veliko je bilo bolniških sester. Delovna mesta v bančništvu in javnem prometu so bila sedaj dostopna tudi ženskam. Začele so se pojavljati tudi na političnem prizorišču. S koncem vojne pa so ženske v oboroževalni industriji in bolniške sestre ostale brez dela. Seveda so se uprle, vendar se razmere niso izboljšale (Bock, 2004).

Tekom vojne je prišlo tudi do pomembnih novosti. Države so uvedle doklade za ločeno življenje. Izplačevali so jih ženskam in družinam, katerih možje so bili vpoklicani. Višina

preživnine je bila odvisna od števila otrok ali pa od ženinega dohodka. Skromna družinska preživnina je temeljila na domnevi, da so ženske odvisne od prihodka moškega, vendar se večina prejemnic ni čutila odvisno in so preživnino jemale kot plačilo za njihovo gospodinjstvo. Na političnem področju je prišlo do izboljšanja materinske vloge z različnimi zakoni o materinskem varstvu (Bock, 2004).

Tudi Oakley (2000) navaja, da je prevladovalo mnenje, da je ženska odvisna od moškega. Ob pričetku vojne 1914 je okoli tri četrte milijona žensk delalo za plačilo. Manj kot tretjino vse delovne sile so predstavljale ženske. Z vojno pa se je delež zaposlenih žensk dvignil še za 1,7 milijona žensk. Zaposlene so bile na vladnih oddelkih, v uradniškem delu, v zasebnih pisarnah, na kmetijah ter v strojni industriji. Izdelovale so strelivo, vozile taksije, pekle ter bile sprevodnice v tramvajih. V tem času domestikacija ni bila v prid moškemu. Ob vrnitvi moških domov pa so ostale brez zaposlitve, saj so imeli moški zakonito pravico do svojih predvojnih služb. Končno so ženske dobile tudi volilno pravico. Leta 1919 so sprejeli zakon, da so bile ženske lahko izvoljene v parlament. Z zakonom o odpravi neenakosti med spoloma pa so ženske pridobile nove možnosti v izobraževanju ter na poklicnem področju. V drugi svetovni vojni so se neporočene ženske redno zaposlovale, poročene ženske pa so bile rezervna delovna sila, ki se je naučila združevati vlogo gospodinje z vlogo produktivne delavke. Tekom industrializacije se je moški ločil od žene in otrok. Žena še vedno skrbi za dom in družino, a je njen svet drugačen in ločen od moškega. Feminizem je poročenim ženskam prinesel nekaj neodvisnosti, a ekonomska odvisnost je še ostala. Z materinstvom kot zaposlitvijo, so žensko zaprli v dom.

1. 1. 3. Ženske med moderno in postmoderno družbo

Tekom zgodovine je v moderni ali modernizaciji prihajalo do sprememb in različnih procesov. Predvsem se je to kazalo na področju ekonomije. Kapitalizacija je imela velik vpliv na razvoj produkcijskih sil, povečala se je proizvodnja dela, države so se centralizirale in se vse bolj uveljavljale, ljudje so pridobili politične pravice, izobraževanje otrok je postajalo pomembno in obvezno, vrednote in družbene norme so se sekularizirale. (Ule, 2000).

Ženska še vedno predstavlja družino, saj rodi otroke, jih vzgaja ter gospodinja doma. Dom pa predstavlja družino. Moški ima vlogo moža in očeta, ženska je žena, mati in gospodinja. V zakonski zvezi sta si moški in ženska, torej mož in žena, še vedno neenakopravna. Zakon določa ženski mesto v družbi, moškemu pa ne (Oakley, 2000).

Ker sta vlogi moža in žene ločeni, imata določene zadolžitve. Ženske skrbijo za dom, gospodinjijo in skrbijo za otroke, moški pa opravljajo svojo vlogo moža. Moški opravlja svoje dejavnosti v moški skupnosti. V zakonu si mož in žena kot moški in ženska nista blizu. Redkokdaj se pogovarjata in spolnost ju ne zadovolji. Zakon je enostavno »opravljanje dolžnosti«, zaradi česar je njun odnos zelo napet. V zakonu sta oba nezadovoljna. Mož pogreša intimnost, pozornost ter tesne družinske odnose in oporo družine, žena pa je oropana osebnosti. Vendar ti zakoni le redko razpadejo. Dokler opravljata vsak svojo vlogo, zakon funkcionira in nihče ne izrazi želje po prekinitvi le-tega (Oakley, 2000).

Moderna družba se sedaj usmerja k otroku, s tem pa se krepi vloga ženske kot matere. Pozornost družine se usmerja k otroku, mati pa je odgovorna za njegovo vzgojo in oblikuje njegov značaj. Otrok ima svojo vlogo v družini. S psihoanalizo se je otroštvu podelilo trajen pomen. Otroška psihologija je poudarjala, da otroci bolj kot očeta potrebujejo mater, saj oče ne more nadomestiti matere in poskrbeti za čustvene potrebe otrok (Oakley, 2000).

Po letu 1950 se je v Angliji povečal delež žensk zaposlenih zunaj doma. Razlike med spoloma oz. vlogama med moškim in žensko še vedno ostajajo. Po večini so se ženske zaposlovale kot učiteljice in medicinske sestre. Seveda pa se vloga medicinske sestre povezuje s tradicionalno vlogo ženske v zahodni kulturi, saj je ženska skrbna in ljubeča. Njihovo delo je še vedno manj cenjeno kot delo moških. Tiste z visoko izobrazbo se težko zaposlijo. Neskladje med moškim in žensko povzroča njena kulturna vloga pri skrbi za otroke. Materinstvo ter gospodinjstvo sta bistveni prvini ženske in s tem se loči od položaja moškega. Tako ženske večinoma opravljajo poklice, ki odsevajo domestikacijo konvencionalne ženske vloge. Tiste ženske, ki so bile akademsko izobražene, pa so bile samske, saj je poroka ovirala poklicno vlogo ženske (Oakley, 2000).

1. 1. 4. Ženske v postmoderni družbi

Po drugi svetovni vojni se je od očetov pričakovalo, da se bodo vključevali v družinsko življenje bolj aktivno. Moški so delno prevzeli vzgojo otrok, a v gospodinjstvu ženam niso bili v pomoč. Tako se je družbeni položaj moškega poslabšal. Družine niso več delovale v okvirjih strogega patriarhata (Sieder, 1998).

Ženske so se začele bolj aktivno vključevati v produktivno delo izven doma, kar je bila posledica pomanjkanja delovne sile ter uveljavljanje egalitarne ideologije. Ženski pa so bila

dosegljiva samo statusno nižja dela. Posledično je bila manj plačana. Načeloma so ženske opravljale dela, ki so bila v skladu s kulturnim konceptom ženskosti (Černigoj Sadar, 1991).

Družina kot proizvajalka ljudi, je čustveno in družbeno zelo pomembna in vpliva tudi na družbeno in ekonomsko področje. V Angliji samska ženska, torej neporočena, zapuščena, ovdovela, ločena, ni bila upravičena do nadomestila, ki ga je izplačevalo zdravstveno zavarovanje, če so ugotovili, da živi v zunajzakonski skupnosti. Obstajali so celo posebni preiskovalci, ki so ugotavljali, ali so ženske upravičene do nadomestil (Oakley, 2000).

Čeprav so ženske začele množično vstopati na trg dela, je bilo domače delo še vedno njihova dolžnost. Še vedno so prevzemale skrb in vzgojo otrok ter večino gospodinjskega dela. Domače delo je neplačano nevidno delo žensk. Ko združimo plačano in neplačano delo žensk, ugotovimo, da je njihov delovni čas veliko daljši kot delovni čas moškega. Ženske kot matere, skrbnice in vzgojiteljice otrok lahko koristijo dopust za nego in varstvo otrok, delo s skrajšanim delovnim časom do tretjega leta starosti otrok ter odsotnost z dela zaradi nege družinskega člana (Černigoj Sadar, Kanjuo Mrčela, 2006).

Ker tradicionalne koncepcije ženskosti temeljijo na vlogah gospodinje – žene – matere, se nemara zdi, da je konflikt, s katerim se ženske soočajo danes, konflikt med njihovo hišno vlogo in vlogo, ki jo imajo kot ljudje. Če bi bilo tako, ne bi bilo mogoče pojasniti tega, da ženske sorazmerno malo izkoriščajo možnosti, ki so jim na voljo zunaj doma in tega, da same sebe razumejo bolj kot gospodinje, žene in matere, ne pa kot individuum. Bolj prepričljiv odgovor je, da je konflikt, s katerim se soočajo ženske, konflikt med alternativnimi spolnimi vlogami. »Spolna vloga« je vloga, ki jo določa biološki spol, ta pa opredeljuje specifične osebnostne poteze in vedenjske odzive, ki so značilni za osebo tega spola. Biološko so ljudje samci in samice; kulturno se morajo dokazovati kot moški in ženske. Oprelitev moškosti in ženskosti se od družbe do družbe razlikuje, v vsaki družbi pa se tudi zgodovinsko spreminja (Oakley, 2000: 97).

Emancipiranke so se skozi zgodovino borile za ženske pravice, ki so prej pripadale izključno moškim. To so pravice, ki so nam danes popolnoma vsakdanje. Danes ženske lahko volimo, se izobražujemo, odločamo o rojstvu otrok, opravljamo izpite za različna prevozna sredstva, rokujemo in posedujemo orožje, se oblačimo po lastnem okusu, izbiramo partnerje, potujemo same ali v družbi, ki si jo same izberemo, se ukvarjamo s športom in tako konkuriramo moškim na vseh področjih. Še vedno je naše merilo individualne uspešnosti samouresničevanja, moško merilo. Zanimivo je, da nekatere ženske podpirajo patriarhalno

miselnost moških o tem, kje je ženski mesto. Se pravi, da je ženska lahko le mati in gospodinja. Te ženske ne odobravajo življenjskega stila samskih žensk ter žensk, ki so poklicno uspešne. Kljub vsem pravicam je današnja ženska razpeta med družino, zaposlitvijo ter prostim časom. Ženska mora biti izobrazena, zaposlena, skrbna in ljubeča mama ter žena, hkrati pa naj bi skrbela za svoje telo in zunanost.

»Podoba junakinje današnjega časa je zato podoba ženske, ki je zaposlena, gospodinja, materinji, skrbi za bolne in stare, pazi na zdravo prehrano, je informirana, izobrazena in zabavna, reciklira embalažo in vestno ločuje odpadke« (Rener, 2000: 298).

Razmerje med človekovimi pravicami in pravicami žensk je aktualno tudi v današnjih časih, predvsem kar se tiče temeljne civilne svoboščine, torej osebne varnosti, pravice do življenja, svobode gibanja, telesne nedotakljivosti in varstva zasebnosti ter socialnih pravic, katere lahko za žensko pomenijo nekaj povsem drugega kot za moškega. »Navsezadnje se bo v 21. stoletju prav na razmerju med ženskimi in človekovimi pravicami oblikoval odgovor na vprašanje, 'ali so ženske sploh ljudje'« (Bock, 2004).

V današnjih časih je izobrazba zelo pomembna. Preden si ženske ustvarijo družino, si želijo doseči želeno stopnjo izobrazbe ter se zaposliti. Včasih pa je bil vrstni red popolnoma drugačen. Dovolj je bila osnovnošolska ali srednješolska izobrazba, sledila je zaposlitev ter ustvarjanje doma. Nekatere ženske so se odločile, da bodo ostale kar doma, vzgajale otroke in skrbele za dom. Redke ženske pa so se odločile izobraževati se potem, ko so si ustvarile dom. Ali so jih partnerji ter bližnja okolica prepričali, da je njihovo izobraževanje nepotrebno ali pa preprosto niso zmogle hkrati delati, skrbeti za otroke in partnerja, gospodinjiti in se izobraževati. Včasih so dejali 'najprej štal'ca, potem krav'ca'. In tega se je večina tudi držala. Se pa ženske visoko izobražujejo predvsem na področju zdravstva, socialnega dela in pedagogike (Kralj in Rener, 2007).

Ženske v postmoderni dobi niso sledile zgledom svojih mater. Niso želele prevzeti vloge ženske kot gospodinje. Izobrazba, delo in kariera so jim predstavljale neodvisnost ter del identitete odrasle ženske. Materinstvo niso razumele kot žensko poslanstvo, temveč kot emotivno vlogo (Ule in Kuhar, 2003).

Ker v družini služita oba partnerja, ima ženska večjo ekonomsko samostojnost v primeru razveze. Ženske doma še vedno gospodinjijo in skrbijo za družino ter dom, zato se morajo ženske odločati med kariero, zaslužkom ter partnerjem in otroci. Ali naj se zavoljo otrok

odpovedo karieri in zaslužku in ali naj se z žrtvovanjem svojega prostega časa odločijo za kariero in družino.. Z razvojem metod nadzorovanja rojstev se ženski omogoči razpolaganje z lastnim telesom. Ženske imajo sedaj možnost odločanja glede tega, kdaj bodo imele otroke. Za materinstvo se odločajo v kasnejših, zrelejših letih. Seveda si ženske še vedno želijo otrok vendar niso prepričane glede usklajevanja doma, dela in prostega časa (Ule in Kuhar, 2003). Ženske v zaposlovanju ne vidijo le izhod iz ekonomske stiske, vendar zaposlenost razumejo kot lastno pravico (Rener, 2000).

Slovenija se po številu zaposlenih žensk od 2. svetovne vojne uvršča v sam svetovni vrh (Kralj in Rener, 2007). Na trgu dela lahko govorimo o poklicni diskriminaciji spolov, saj se ženske zaposlujejo predvsem v zdravstvu, gostinstvu in turizmu, socialnem varstvu, trgovinskih dejavnostih ter na področju znanosti in izobraževanja. Kljub višjemu deležu izobraženih žensk kot izobraženih moških, pa je na najvišjih in najboljše plačanih delovnih mestih manj kot tretjina žensk (Kralj in Rener, 2007).

1. 2. RAZUMEVANJE ŽENSKOSTI

Ali je genski zapis xx dovolj, da se pripadnica ženskega spola čuti, doživlja in sprejema kot ženska? Jo njeno telo določa kot žensko? Ali pa na to vplivajo tudi družbene vrednote in kulturološki dejavniki? Kaj sploh določa žensko?

»Na konstrukcijo spolne vloge vplivajo eksterni (okolje) in posredno interni (psihološka konstrukcija osebnosti) dejavniki, ki pa niso ločeni in neodvisni eden od drugega« (Štular, 1998: 443).

Da bi razumeli družbene resničnosti spola, je pomembno razumeti razlage in definicije kulture. Kultura se je oblikovala tekom zgodovine in družbe, torej temo obravnavamo brez predpostavke o kulturi. Treba je vedeti, da je kultura moško dominirana (Jogan, 1990).

Riley se sprašuje, kako dokazati obstoj subjekta ženske, ko pa ta skupina nikoli ni bila enotna in tudi ne more biti, saj ženske prihajajo iz različnih kultur, nacionalnih in verskih okolij, imajo različne izkušnje in interese (Riley, 1990).

Spol se pokaže kot podobno raztegljiva kategorija kakor narava. O tem, kdo je ženska in kdo moški, ne odloča biologija (telesne različnosti) enega ali drugega, temveč njun družbeni spol – to, kar velja za ženskost in tisto, kar je prepoznano kot moškost. Ženska se telesno lahko

loči od moškega, vendar ji to še ne zagotavlja pripadnosti ženskemu spolu, prav narobe, spol s tem sploh ni določen (Leskošek, 2002: 263).

»Potrebujemo ideološko revolucijo, revolucijo ideologije spolnih vlog, ki se je uveljavila v naši kulturi, revolucijo umevanja spolne identitete. Odpraviti moramo prav spolne vloge same« (Oakley, 2000: 254).

Marsikateri ugovor zoper trditev, da je treba spolne vloge odpraviti, se zgosti v eno samo tesnobo: spol. Vir te tesnobe je zamenjevanje družbenega in biološkega spola. Družbeni spol je kulturna vloga, ki nima ničesar opraviti s spolnostjo – gonom po telesno genitalnih stikih in/ali kopulaciji. Prekrivata se zgolj v tem, da so agresivnost in pasivnost moških in ženskih spolnih vlog prenesli na področje njihove spolnosti, in da so žensko spolnost tradicionalno zatirali v kulturi, ki se osredotoča na moške, da bi tako lahko uveljavili podrejeni stereotip feminilne ženske (Oakley, 2000: 255).

Žensko ne opredeljuje samo njen biološki spol in družbene spremembe skozi zgodovino. Poleg primerne telesne konstitucije ter zdravih spolnih organov, namenjenih reprodukciji, mora biti ženska tudi primerno socializirana. Ponotranjiti mora nekatere družbene vrednote in norme in jih sprejeti kot svoja osebna načela. Potek socializacije se med žensko in moškim razlikuje. Začne se že v zgodnjem otroštvu, ko starši otrokom kupujejo igračke. Dečke obdarujejo z orodjem, kockami, avtomobilčki, orožjem in podobno. Deklice pa dobijo v dar in igro punčke, pobarvanke, posodice ter ostale kuharske pripomočke, sete za medicinske sestre ter frizerke in kozmetičarke. Kadar otroci bolečino in žalost izrazijo z jokom se z deklico sočustvuje, fantkom pa jokanje ni dovoljeno. Fantje se udeležujejo različnih športnih aktivnosti kot so nogomet, košarka, rokomet, karate, medtem ko se deklince usmerja k baletu, branju, plesu, risanju, ročnim spretnostim ter gospodinjenju. Spolno razlikovanje je opazno tudi za pusta, ko se fantje prelevijo v akcijske junake, medtem ko deklince predstavljajo nežne in pridne živali, kot so zajčki, miške, čebelice, muce, pikapolonice ali pa ženske like iz zgodb npr. Rdeča kapica, Pika Nogavička, Sneguljčica ali pa iz risanih serij. Seveda se fante tudi največkrat oblači v modro in zeleno, deklince pa v rdeče, roza in vijolične odtenke barv. Pri fantih sta ugovarjanje in agresija sprejemljiva, od deklic pa se pričakuje vljudnost ter samoobvladovanje. Na otroško socializacijo imajo pomemben učinek tudi mediji. V filmih, risankah, oglasih ter zgodbah moški nastopajo kot močni, agresivni, samostojni liki, ki čustva redkokdaj izkazujejo. Ženske pa so prikazane kot nežne, skrbne, ljubeče, ki uživajo v skrbi za

druge ter v gospodinjenju. Tekom izobraževanja pa se deklice največkrat usmerja na področje zdravstva, gostinstva in turizma ter pedagogike (Gruden, 2015).

1. 3. ŽENSKÉ VLOGE

1. 3. 1. Poročena ženska

Če je ženska v svojem odraslem obdobju želela biti sprejeta v skupnosti in si izboljšati ekonomski status, se je morala poročiti. Zakonska zveza moškega in ženske je bila dogovor, saj je imel vsak svoje dolžnosti kot mož ali žena. Mož je bil odgovoren za vzdrževanje družine, saj je bil gospodar, ženske dolžnosti pa so bile plodnost, zakonska zvestoba, gospodinjstvo ter skrb za otroke. Poroka je bila tudi t.i. transfer denarja in imetja (Bock, 2004).

Zakonska zveza je bila za ženske zaposlitev in vlogo žene so jemale kot poklic. Poročene ženske niso bile izpostavljene javnemu moraliziranju, preganjanju, zasmehovanju in obtožbam. Mnoge ženske se niso poročile iz ljubezni, temveč iz nuje, zato so zakon primerjale z zakonitim prostituiranjem (Leskošek, 2002).

Tudi v današnjih časih se zakonske zveze sklepajo iz koristi, nuje in ne samo iz ljubezni. Ženske, ki danes živijo s partnerjem v zunajzakonski zvezi, svoje vloge opravljajo enako, kot če bi bile poročene.

1. 3. 2. Ženska kot mati

Danes se ženska, zahvaljujoč kontracepciji in razvoju reproduktivnih tehnologij, lahko sama odloča, kdaj bo postala mati. Ker dajejo prednost izobraževanju ter poklicni karieri, se starost ob zanositvi viša. Viša pa se tudi delež žensk, ki se nikoli ne odločijo za otroke. Spreminja se tudi ideologija o obveznem materinstvu. Na prvi pogled bi lahko rekli, da se je spremenila tudi družbena toleranca do žensk brez otrok, vendar samo navidezno, kar lahko potrdijo samske ženske, ki vsakodnevno čutijo družbeno neodobravanje njihovega življenjskega stila. Vedeti moramo, da se je v obdobju pred in v moderni idealiziralo družinsko življenje. Matere samohranilke so na področju ekonomije prikrajšane in manjvredne. So pa družbeno sprejemljivejše kot samske ženske.

»Poročeno slavimo, neporočena je vir zla, najhujša pregreha in zabloda« (Leskošek, 2002: 78).

»Danes je za patriarhalno ideologijo sprejemljivejša ženska, ki sama skrbi za otroke, kot tista, ki je brez njih« (Zaviršek, 1994: 26).

Možnost zanositve pomembno vpliva na podobo ženske, pa čeprav se morda sploh ne bo odločila za zanositev. Nekaterim je rojstvo otroka možnost, drugim pa nuja. Vendar pa družba pričakuje dvig natalitete. Ženske, ki nimajo otroka, ne glede na razlog, pa so označene za nenavadne ali celo za nemoralne (Zaviršek, 1994).

V Angliji so leta 1913 sprejeli Zakon o duševni nezmožnosti, ki je lokalne organe pooblašчал, da so lahko brezdomne, revne, neporočene ali »nemoralne« ženske proglasili za nore in jih tako za nedoločen čas zaprli v umobolnice. Ker so bili ljudje takrat še nevedni glede spolnosti in razmnoževanja, je bilo splošno razširjeno mišljenje, da so nezakonske nosečnosti simptom psihiatričnih težav žensk. (Giddens, 2000).

Materinstvo zunaj zakona je bilo na Slovenskem »osebna deviantna patologija«, ki so jo strogo preganjali, kot vse druge prestopke, če ne še bolj. Seveda pa je krivda za greh padla izključno na ženske, ki so jih zapirali, odstranjevali iz skupnosti in preganjali. Moški pa so bili razbremenjeni vsakršne dolžnosti. Nezakonske matere so tudi zapirali v kostnice ali pa so morale stati ob križu pri cerkvenem vhodu. Tem otrokom so župniki dajali nenavadna imena. Nezakonske matere so se težko zaposlovale in izobraževale, otroci pa niso imeli pravice do dedovanja po očetu (Leskošek, 2002).

Iz navedenega lahko sklepamo, da žensko določa predvsem njena družbena vloga. Ženska, kot edina in prava ženska, mora biti mati ter poročena oziroma v današnjih časih mora vsaj živeti v zunajzakonski skupnosti s stalnim partnerjem, če že njune zveze nista potrdila pred zakonom. Izobrazba in poklicna kariera, v primerjavi z materinstvom ter posledično skrbjo za družino in gospodinjstvo, ne igrata tako zelo pomembne vloge.

Vlogo ženske ter tudi moškega, kot matere in očeta, skozi zgodovino v svoji knjigi Gospodinja opisuje tudi Oakley. Med vlogo matere in očeta ni bilo pomembnih razlik. Otroci lahko z mamo nabirajo sadeže ali pa gredo z očetom na lov. V Angliji v predindustrijski dobi se je starševstvu pripisoval velik pomen. Seveda pa sam zakon po sebi ni bil zanemarljiv. Kljub temu, da so bile ženske poročene, so bile same odgovorne za preživetje otrok, mož pa je pomagal v okviru svojih zmožnosti. Ker otrok ni bil v središču pozornosti, ženske tudi niso

objektovale tistih, ki niso preživeli. Zdelo se jim je pomembneje poskrbeti za tiste otroke, ki so preživeli. Tudi družba se ni preveč obremenjevala z visoko umrljivostjo otrok. Od mater se je pričakovalo, da bodo vzredile le nekaj od svoji številnih otrok. V skrbi za vzgojo je delno sodeloval tudi oče (Oakley, 2000).

Tekom industrializacije so se razmere spremenile. Ženske, tako poročene kot samske, z otroci ali brez, so hodile na delo zunaj doma. Večinoma so se zaposlovale v tovarnah, kjer so delali tudi otroci oziroma cele družine. Kmalu pa so prepovedali delo otrok. Pojavilo se je vprašanje, kako naj matere poskrbijo za skrb in vzgojo otrok, če sta dom in delo ločena. Ker so postopno zaposlovali vse manj žensk, so se te umaknile v sfero doma. Zaposlovanje žensk naj bi vplivalo na večjo umrljivost otrok. Razširilo se je prepričanje, da je za žensko pomembneje biti mati kot pa delavka. Moški niso sodelovali pri vzgoji in skrbi otrok, ker je njihovo življenje potekalo izven doma. Začetek moderne vloge ženske je predstavljalo obdobje med obema svetovnima vojnama. Tekom obeh vojn se je povečala potreba po zaposlovanju žensk, hkrati pa se je od žensk pričakovalo, da bodo skrbne mame in dobre gospodinje (Oakley, 2000).

Obdobje moderne je prineslo prepričanje, da dom predstavlja »družino« in ne »delo«. Družina je ženska, saj je ženska gospodinja ter rodi otroke in skrbi za njih. Družine imajo funkcijo socializacije, so manjše, nimajo pa ekonomskega, družbenega ali političnega pomena. Sedaj je otrok v središču pozornosti. Materinska vloga postane ključna, saj je vzgoja otrok za nadaljnje življenje pomembna, predvsem pa odgovorna in težka naloga. Strokovnjaki določajo potrebe in nego otrok, kar pa se morajo ženske sedaj priučiti. Mediji predstavljajo idealno mater kot lepo in potrpežljivo ter popolnoma predano potrebam otrok. Vlogi mame in očeta nista zamenljivi, materina vloga pa postaja vse pomembnejša. Skozi zgodovino se odsotnost materinstva razume kot patogeno in ogrožajoče (Oakley, 2000).

Tudi na Slovenskem je bilo prepričanje, da je materinstvo ženski poklic močno razširjeno, kar lahko beremo v knjigi *Zavrnjena tradicija* Vesne Leskošek. Prišlo je do obrambnega boja žensk skozi razprave o nezakonskih materah, ločitvi in splavu. Ženske so zamajala družbena prepričanja, katera so temeljila na miselnosti in odnosu cerkve. Tudi s strani žensk je bilo moč zaznati, da je materinska vloga nekaj povsem naravnega. Naravno je, da si ženska želi otroke. Ženske, ki zavračajo lastno materinskost, organsko niso normalno razvite. Mnenje Danice, ki je bilo objavljeno v Slovenki, je, da šele materinstvo da ženski pravi pečat (2002).

Leskošek navaja, da naj bi žensko od materinstva, torej njenega prvotnega poklica, odtegnili moderni časi. Razlogi so v porastu zaposlovanja žensk ter ženska gibanja. Ženske so razpete med materinstvom in delom. Ženskam se očita, da zaradi dela zanemarjajo svojo materinsko vlogo, kar pa je napačno. Primer tega so kmetice, saj imajo kljub težkemu življenju več otrok. Žensk, ki ne delajo in tistih, za čigar otroke skrbijo služkinje, pa ne obsojajo. Ženske začno deliti med dobre in slabe matere. Tiste, ki ne skrbijo za svoje otroke in prepuščajo skrb in vzgojo le-teh dojljam in služkinjam ter kasneje vzgojiteljem in učiteljem, so slabe matere. Te ženske s svojimi otroci nimajo čustvene vezi. Delitev slabih in dobrih mater pa se kasneje spremeni v delitev med matere in ne-matere, kajti z rojstvom otroka ženska ne postane mati. Materinstvo je t.i. božja ustanova, ker dasta oče in mati otroku telo, dušo pa Bog, saj materinstvo, ki se ne ujema z Božjo voljo predstavlja vir greha in gorja. Materinstvo je popolno le, ko se podreja božjim, nadnaravnim zakonom. Cerkev je imela velik vpliv na širjenje mita o materinstvu, kot tudi o nujni nalogi ženske. V preteklosti se je pojavilo tudi vprašanje o skrbništvu. Po smrti moža ni prevzela skrbi za otroke njihova mati, temveč moški varuh (Leskošek, 2002).

Mačehe so veljale za pošasti ter jalove ženske, bile naj bi telesno in duševno nepopolne. Ženske brez otrok so tekom življenja zelo trpele, saj so bile konstantno izpostavljene in žrtve kritik. Svoja materinska čustva so usmerile na druge ter jim po svojih zmožnostih pomagale, predvsem so se osredotočale na otroke brez staršev (Leskošek, 2002).

Le redke so bile ženske, ki so se bile zmožne upreti stereotipu, da je materinstvo naravna vloga ženske. Vprašanje je bilo le, kako usklajevati materinstvo med delom in javnim življenjem. Nekateri so zagovarjali materinstvo kot eno glavnih nalog ženske, spet drugi so menili, da ima ženska pravico do javnega življenja, ko poskrbi za otroke in moža. Hkrati z nadzorom ženske reprodukcije se je nadzorovalo žensko kot tako. In ravno to je v kolektivnem spominu žensk močno zasidrano, kajti nadzor je bil prisoten skozi celotno zgodovino. Sprva jih je nadzorovala katoliška cerkev s kaznovanjem, nato pa z medicino. Posledica obeh nadzorov je prostovoljno materinstvo ter odločitve samskih žensk, da ne želijo postati matere. V ti dve radikalni odločitvi žensk so posegali z družbenimi pritiski ter javno moralo. Seveda pa so imela velik vpliv na upor tudi ženska gibanja (Leskošek, 2002).

Zanimiv je tudi mit o materinstvu, ki je sestavljen iz treh splošno sprejetih trditev. Najbolj vplivna je prva, ki pravi da otrok potrebuje mater. Druga pravi, da mater potrebuje otroka. Tretja trditev pa posplošuje, da je materinstvo največji dosežek ženske v življenju. Le z

materinstvom se ženska potrdi kot ženska. Vsi trije miti hkrati tvorijo zaprti krog: ženska mora biti mati, mati potrebuje otroka in otrok potrebuje mater (Oakley, 2000).

Oakley v svojem delu omenja tudi freudovsko teorijo. Po Freudu ženska sprejme svojo ženskost, čeprav ji je žal, da ni moški. Z nosečnostjo pa čuti, da je izpolnila svoje poslanstvo in z materinstvom kompenzira svoj manko, kajti ženska moškemu zavida penis. Z željo po otroku nadomesti željo po penisu. S tem, ko se ženska odpove materinstvu, tudi zavrne svojo ženskost oziroma je neženska ter zavrača popolno zadovoljstvo, ki ji ga prinaša otrok (2000).

»Ženska je ženska le tedaj, ko je mati.« (Leskošek, 2002: 221).

Skozi zgodovino lahko vidimo, da je ženska najpomembnejša vloga biti mati. Kljub temu, da živimo v demokratični družbi in smo ženske načeloma enakovredne moškim, se ženska smatra za žensko šele, ko postane mati. Danes pa se večina žensk resno ukvarja z vprašanjem, kdaj postati mati. Kajti imeti otroka ni lahko. Materinstvo prinaša tudi odgovornost. Otroci je v prvih mesecih ves neobglen in popolnoma odvisen od matere. Mame si želimo pred prihodom otroka na svet vse pripraviti. Najprej se sploh odločimo ali želimo imeti otroka s trenutnim partnerjem, s katerim si morata zagotoviti primerno prebivališče ter ostala materialna sredstva. Še prej pa dokončati željeno izobrazbo in se zaposliti. Danes se mladi že tako težko zaposlijo, kaj šele dobijo zaposlitev za nedoločen čas ter s tem finančno varnost. To pa je za današnje mlade težko uresničljivo. S tem se viša starost žensk, ko se odločijo za otroka ter samo število rojenih otrok, predvsem pa se viša tudi število samskih žensk.

Kljub razvoju reproduktivnih tehnologij, kot so genske raziskave, OBMP (oploditev z biomedicinsko pomočjo), genski inženiring ter nadomestno materinstvo pa samskim ženskam to ni omogočeno. Po družbenih normativih se mora otrok roditi v tradicionalni heteroseksualni zvezi ali zakonski skupnosti. V nekaterih državah (Hrvaška, Madžarska, Poljska, Velika Britanija, Španija, Italija, Avstrija) so samske ženske upravičene do OBMP v Sloveniji pa žal ne (Zupan, 2015).

Teoretično samska ženska v Sloveniji lahko posvoji otroka, saj ji zakon tega ne prepoveduje (Ur. l. RS, 2004). Takih primerov Sloveniji je bolj malo, saj ni dovolj otrok za posvojitev, pa še v teh primerih imajo prednost posvojitve pari. Kar nekaj posvojenih otrok je iz tujine. Seveda je posvojitev, poleg dolgotrajnega birokratskega postopka, tudi velik finančni zalogaj, česar pa marsikatera samska ženska ni finančno zmožna.

1. 3. 3. Ženska kot delavka

Večina žensk ima danes težave s kombiniranjem kariere in družinskega življenja. Večina gospodinjskih opravil ter skrb in vzgoja otrok je v ženski domeni. V nekaterih mladih družinah pa si le nekako porazdelijo gospodinjsko delo in skrb za otroke, saj gre za dobro medsebojno komunikacijo ter stvar dogovora. Ženske s ponosom finančno doprinašajo v dom, saj je bil skozi zgodovino vedno moški tisti, ki je materialno poskrbel za družino. Tako je bil dolga leta prisoten patriarhalni sistem, ki pa se le postopoma umika. Partnerja kot starša sta si enakopravna.

Postmoderni obrat je torej v tem, da se spolna delitev dela (navidezno) simetrično zabriše z dvema nasprotnima procesoma, z zaposlovanjem žensk na eni strani in aktivno vključenostjo moških v nego in skrb za otroke – novo očetovstvo na drugi strani. Gre za preobrat od komplementarnega modela starševstva k participativnem modelu. (Švab, 2001: 127)

Ženske si želijo delati in večina jih tudi je zaposlenih. Le redke so tiste, ki so nezaposlene, saj so nekateri še vedno mnenja, da je ženino mesto doma. Ženske se za zaposlitev odločajo zaradi dodatnega prihodka za vzdrževanje družine ter osebnega zadovoljstva.

Moški ne more biti gospodinja. Moški, ki pravi, da je gospodinja, je anomalija. Njegova trditev je na dejstveni ravni morebiti resnična: nemara res opravlja gospodinjska dela in tudi sprejema odgovornost zanje, na neki drugi ravni pa njegova trditev zveni nesmiselno ali popačeno. Postavlja se po robu družbenim navadam naše kulture (Oakley, 2000: 12).

1. 3. 4. Žena in gospodinja

»Na prelomu 19. stoletja so bile ženske prepričane, da je gospodinjstvo pomembno, ker zagotavlja družinsko zadovoljstvo. Če je gospodinjstvo zanemarjeno, se mož začne odvrnati od doma in žene« (Leskošek, 2002: 224).

Žena je steber družine in doma. Od nje in njenih gospodinjskih sposobnosti ter skrbi in nege za otroke, je odvisna kvaliteta doma. V primeru slabe komunikacije med očetom in otroci je njihov most. To nevidno in neplačano delo pa je zelo pomembno. Lahko je tudi razlog za

razvezo. Dobra žena je možu zvesta in ga ljubi ter skrbno vzgaja otroke. Žena in gospodinja je odraz kvalitete doma.

»Družina ženskam omogoča vajeništvo za vlogo gospodinje« (Oakley, 2000: 252).

1. 4. SAMSKOST

Samskost naj bi bilo prehodno obdobje. Je obdobje v mladosti, ko se iščemo, spoznavamo tako sami sebe, kot druge. V mladosti si nabiramo tudi spolne in partnerske izkušnje. Ko v zvezi nisi več zadovoljen in srečen, jo lahko prekineš oziroma nadomestiš z novim partnerjem. Nekaterim pa trajnejša razmerja ne ustrezajo. Pravijo, da v mladosti ni dobro biti predolgo sam, saj se lahko zgodi, da zamudimo primerna leta, ko si brez težav poiščemo primerne partnerja.

Ljudje marsikdaj zamenjujejo pojem samskosti z osamljenostjo. Samska oseba ima samski status, torej ni v partnerskem odnosu. Osamljenost pa je lahko trenutno razpoloženje ali pa trajno stanje. Osamljeni ljudje nimajo veliko socialnih stikov, kar pa bi težko trdili za samske. Načeloma imajo samski ljudje bogato družabno življenje, saj ravno tako lahko spoznajo morebitne partnerje. Nekateri ljudje so prostovoljno samski, drugi pa neprostovoljno. Ljudje, ki so prostovoljno samski, ne iščejo partnerjev in jim njihov družbeni status ni pomemben. Posvečajo se sebi, izobrazbi in poklicni karieri, imajo bogato družbeno življenje. Živijo netradicionalno življenje. Ljudje, ki pa so neprostovoljno samski, pa se obremenjujejo s statusom. Razlogi za neprostovoljno samskost so različni, vsekakor pa to ni njihova odločitev, saj si želijo partnerstva ter posledično družinskega življenja. V skupino samskih ljudi torej spadajo vsi tisti, ki iz različnih vzrokov niso v ljubezenskem razmerju. So ločeni, ovdoveli ali pa nikoli niso bili poročeni oziroma v kakršnikoli zvezi (Rijavec in Miljković, 2002).

Samski ljudje so raznoliki tako glede na spol, kot glede starosti, vere in narodnosti ali drugih značilnosti. Skupen jim je le samski status. Nekateri dajo prednost svojim osebnim ambicijam in odlašajo s partnerstvom, drugi pa so samski zaradi okoliščin kot so ločitev, vdovstvo ali pa še iščejo primerne partnerja. Težko je določiti samski profil, saj samski ne tvorijo homogenih skupin. Lahko pa jih razdelimo v 5 medsebojno različnih podskupin (Chapman, 2006):

- neporočeni,

- razvezani,
- ločeno živeti, vendar ne uradno razvezani,
- ovdoveli in
- samski starši.

Delitev samskega stanu po Margaret Adams (v Rijavec, Miljković, 2002):

1. Zadovoljno samski:

So ljudje, ki raje živijo sami, kot pa v zvezi. V življenju najbolj cenijo svobodo in osebno neodvisnost. Na svoj življenjski slog so ponosni. Po družbenih kriterijih so v manjšini. Ker jih obravnavajo kot deviantne, so največkrat negativno obravnavani.

2. Zadovoljno samski, toda nikoli se ne ve:

Zakonska zveza jim ne predstavlja prioritete. Dopuščajo možnost, da se bodo v prihodnosti vezali oziroma poročili. Osebno svobodo in neodvisnost zelo cenijo, a če bi spoznali primerne partnerja bi se prilagodili. Svojo pozornost trenutno posvečajo izobraževanju, poklicni karieri, potovanjem, itd.

3. Samo, da najdejo pravega:

V tej kategoriji ljudje zelo cenijo zakonsko zvezo, zato so pri iskanju zakonskega partnerja zelo dejavni. Njihov samski stan ni prostovoljna odločitev in v morebitno zvezo ter posledično poroko vlagajo vso energijo in upanje, da bodo odrešeni samskosti ter s tem našli in utrdili lastno identiteto ter družbeni položaj.

4. Ostali bodo sami:

Ti ljudje so opustili iskanje morebitnih partnerjev ter se sprijaznili z dejstvom, da bodo po vsej verjetnosti ostali sami, kar pa jih žalosti, saj si želijo zakona. V tej skupini so v večini visoko izobražene ženske, starejše od 30 let.

1. 5. IDENTITETA, INDIVIDUALIZACIJA, ŽIVLJENJSKI STIL

Samskost obravnavamo kot življenjski stil oziroma slog. Z življenjskim stilom je povezan tudi razvoj identitete, ki jo oblikujemo skozi odnose in dogodke. Identiteta se konstantno

spreminja, te spremembe nas oblikujejo in določajo. Za oblikovanje in vzdrževanje le-te imajo pomemben pomen odnosi, ker potrebujemo prepoznanje drugega. Ločimo med objektivno in subjektivno identiteto. Objektivna identiteta je »očitna«, npr. ime, fizične lastnosti osebe, prebivališče ipd. Subjektivna identiteta pa nam predstavlja kako notranje, psihično doživljamo objektivno identiteto. Kljub temu, da se identiteta spreminja, potrebujemo neko kontinuiranje. Potrebujemo 'rdečo nit' naše identitete, ki se ne sme prekiniti, saj potem pride do identitetne stiske, ko preprosto več ne vemo kdo smo, kaj želimo, pričakujemo, kam vodi naša pot.

»Identiteta torej izraža nekakšno labilno notranje ravnovesje med individualnim in družbenim v subjektu« (Ule, 2000: 87).

Pri posamezniku se razvijeta tudi osebna in socialna identiteta.

»Socialna identiteta je celota ponotranjenih družbenih vlog, ki usposablja posameznika za delovanje v različnih socialnih skupinah in institucijah« (Ule, 2000: 325).

Za razliko od socialne identitete pa »je osebna identiteta spontana reakcija jaza na socialno situacijo, kot jo posamezniku predstavi njegova socialna identiteta« (Mead v Ule, 2000: 324).

Pojem socialne identitete nam prikazuje razlike med posamezniki oziroma skupinami. S socialno identiteto razumemo lastno zavedanje ter se zavedamo drugih. Razumemo in sprejemamo druge ter njihovo razumevanje nas samih. Je proces, pogajanje, produkt prevladujočega strinjanja oziroma nestrinjanja. Osebna identiteta je del osebnosti in je močno povezana z družbo. Osebnost se družbeno konstruira skozi procese primarne in sekundarne socializacije ter tekom procesov socialne interakcije, skozi katero se posameznik definira ter definira sebe in druge. Osebna identiteta se ustvarja in vzdržuje tekom različnih družbenih pritiskov. Naša lastna predstava o sebi ni dovolj in uveljavljanje identitete, temveč potrebujemo tudi potrditev tistih, s katerimi smo v interakciji. Gre za pogajanje med samopodobo in javno podobo, kar pa ponotranjimo ko smo sprejeti od drugih (Jenkins, 1996).

Vzporedno z osebno identiteto poteka tudi sebstvo (self). Zaradi sebstva smo zmožni opazovati, analizirati in razmišljati o samem sebi. S sebstvom povezujemo predstave o samem sebi ter mehanizme samokontrole. Sebstvo lahko tudi opredelimo kot skupek predstav o samemu sebi. Kondić navaja, da Jacobsonova razlikuje »self«, torej predstavo celotnega telesnega in duševnega v človeku ter »predstavo selfa«, ki pa je nezavedna, predzavedna ter zavedna intrapsihična predstava telesnega in mentalnega sebstva v sistemu ega. Predstave so

največkrat nerealne, saj je ego še nezrel. Po Jacobsonovi se sebstvo razvija skozi medosebne odnose ter ima v življenju vlogo posrednika med posameznikom in objektivnim svetom (Kondić, 1987).

»Identiteta je posameznikova percepcija in kognicija sebstva.« (Ule, 2000: 324)

V času moderne pride do tesne povezave med identiteto oziroma sebstvom ter do sprememb v družinskem in družbenem življenju. Doba moderne se neposredno odraža v razvoju sebstva. Tekom postmoderne pa mora posameznik ves čas raziskovati ter prilagajati svoje spreminjajoče se sebstvo, saj je vse postalo nepredvidljivo in družbeno kontrolirano ter negotovo, kar zahteva določen napor (Giddens, 1991). Pojem identitete se pogosto zamenjuje tudi s pojmom individualnosti. Individualizacija je proces prestrukturiranja in dinamiziranja življenjskih stilov. Tri dimenzije individualizacije:

1. Dimenzija nadzora oziroma reintegracija: Je pojav nove vrste družbenih povezav in odnosov med ljudmi, ki jih le-ti oblikujejo v skladu s svojimi osebnimi interesi, hotenji in predvsem življenjskimi stili.
2. Dimenzija odčaranja: Je izguba tradicionalnih gotovosti in transparentnosti, kako kaj storiti ter nezaupanje v vodilne družbene norme.
3. Dimenzija osvobajanja: Posamezniki se osvobodijo iz zgodovinsko predoločeni družbeni obliki, od tradicionalnih odnosov gospodovanja in oskrbovanja (Ule, 2000).

Obrazložiti moramo še pojem življenjski stil oziroma slog.

Življenjski stil je način, kako živeti življenjsko zgodbo. Je skupek navad, je način uporabe dobrin, prostorov, časa, s katerimi ljudje definiramo sebe in druge ljudi. Sodobni življenjski stili so možni le ob naslonitvi na sodobno porabniško naravnano tržno družbo. To je razlika med današnjo postmoderno družbo in moderno družbo, ko so se življenjski stili formirali predvsem pod vplivom socialne stratifikacije in velikih ideologij (Ule, 1998b: 26).

Življenjski stili se danes predvsem izražajo preko naložb in imajo lepotni in strukturni pomen. Odvisen je od družbenega konteksta, v katerem se pojavlja. Izraz posameznikovega življenjskega stila je njegovo potrošno vedenje ter hkrati sredstvo za njegovo konstituiranje. Potrošnja je poglobljen način identitetne komunikacije, posameznikov življenjski stil pa mehanizem družbenega razlikovanja in povezovanja (Chaney, 1996).

Življenjski stil je najprej identitetni, bivanjski projekt in šele nato naložbeni projekt. Je posameznikov osebni, moralni in vseživljenjski projekt. Za posameznikovo samopodobo je življenjski stil zelo pomemben (Ule, 2002).

Življenjski stil je način posameznikovega delovanja v vsakdanu. Gre za obnašanje in navade ljudi, pogoje in vzorce delovanja, ki jih na ta način opredeljujejo. Te navade in obnašanja, so za njih tipična ali pa so si jih sami izbrali za tipične. Primeri življenjskih stilov so športniki, pravniki, študenti, zdravniki, manekeni, poročeni, samski, navijači, itd. Imajo značilno obnašanje oziroma delovanje. Kot življenjski stil lahko opredelimo tudi vožnje določenih znamk avtomobilov, oblačenje v določeno znamko oblačil oziroma modnega oblikovalca, veganstvo, zdrav način življenja. Na ta način poudarjamo svojo individualnost. Z življenjskim stilom si gradimo določeno identiteto.

Življenjski stil naj bi bil svobodna izbira. Je izbran in igran po lastni volji posameznika. Izraža individualnost ter stilistično samozavedanje. Dokaz našega lastnega okusa ter občutka za stil so naše telo, govorica, obleka, počitnice, izbira stanovanja ter avtomobila, vrsta hrane, življenjske navade in drugo. Po Giddensu ne tvorijo življenjski stil samo vplivnejši razredi, ampak tudi posamezniki iz revnejših skupin. Ko govorimo o ustvarjanju življenjskih stilov pa so nižji družbeni razredi izključeni zaradi slabe finančne situiranosti (1991).

Čeprav govorimo o življenjskem stilu kot o svobodni izbiri posameznika pa ta le ni tako svobodna. Odvisna je od posameznikove ekonomske situacije, socialnega in materialnega stanja ter od družine, iz katere izhaja. Življenjski stil je odvisen od posameznikovega standarda. Zaradi ekonomskih in materialnih razlik lahko posamezniki iz nižjih družbenih razredov le posnemajo višji razred.

1. 6. SAMSKE ŽENSKE

Samske ženske so postale nov kulturni in sociološki fenomen, saj se delež samskih žensk v zadnjih desetletjih viša. Samskost naj bi bila le neka prehodna faza v obdobju odraslih. Po končani izobrazbi in zaposlitvi naj bi se posameznik poročil in si ustvaril družino. Predvsem naj bi temu zgledu sledile ženske. Splošno družbeno mnenje je, da se lahko prav vsak posameznik poroči oziroma ima stalnega partnerja, če že ne družine. Samske ženske so si za svoj položaj krive same. Odgovornost za njihov samski status pa je samo njihova. Če bi resnično želele biti v zvezi, bi bile. Seveda pa družbeno mnenje vpliva tudi na razvoj

identitete ter sebstva samskih žensk. Zato se samske ženske soočajo z občutki manjvrednosti ter neizpolnjenosti, ker nimajo partnerja, otrok, družine.

Sama opredelitev samskih žensk ni enostavna. Tudi sociologom definicija samskih žensk predstavlja problem. Samske ženske so zelo heterogena skupina. Samske ženske so ženske, ki so razvezane, niso bile nikoli v zakonski zvezi, ovdovele ali pa še niso formalno razvezane (Maitlin, 2000: 314). Kar pa ne pomeni, da je ženska, ki ne živi v zakonski zvezi tudi dejansko samska. Upoštevati moramo tudi tiste mlade pare, ki še živijo pri starših ter tiste pare, čigar zveza temelji samo na spolnosti, živijo pa vsak zase. Pri neporočenih ženskah moramo biti pozorni na starost, ali so bile kdaj poročene ter kaj je bil razlog prekinitve zakona, v kolikor so bile poročene (razveza ali smrt zakonca), kje živijo, izobrazbo, poklic, spolno usmerjenost, finančne prihodke, etnično in rasno identifikacijo, starševski status, religijo. Samske ženske je glede na vse naštetost res težko opredeliti. Sama se bom osredotočila na heteroseksualne, visoko izobražene ter uspešne samske ženske.

1. 6. 1. Samske ženske nekoč in danes

Status samskih žensk je bil v sporu s političnimi, ekonomskimi in družbenimi nazori v kontekstu takratnih (teoloških) srednjeveških in zgodnje modernih patriarhalnih družb. Družbi se je samska ženska smilila, a množici samskih žensk ni bila naklonjena.. Predstavljale so neposlušno silo v svetu, v katerem bi morale biti pod avtoriteto očeta ali moža v varnem zavetju doma (Berry, 2001).

V zgodnjem krščanstvu so se nekatere samske ženske odločile, da bodo živele v samostanu. Vendar je bilo v začetku zgodnjega novega veka samostanov vse manj. Tako so samske ženske ostajale doma ter postale tete. Nekatere med njimi so si našle dejavnost, ki pa je bila neplačana. Ukvarjale so se s pisanjem in prevajanjem. Veljale so za gonilno silo modernega ženskega gibanja. Ker je bilo v tistih časih neprimerno, če je ženska živela sama, so si morale poiskati bivališče v kakšnem gospodinjstvu. Zelo visoko število samskih žensk je bilo v Angliji, ker je večina moških odhajala na kolonialna osvajanja novih zemelj (Thadden, 2001).

Bogate vdove po vsej državi so podarjale cerkvi ogromna premoženja, tudi za ustanavljanje in vzdrževanje samostanov, v katerih so potem živele same in njihove hčere in v katerih so cele skupine žensk vzdrževale široko razpredene stike. V takšnem samostanu je znalo biti bolj zanimivo kot v marsikaterem zakonu (Thadden, 2001: 63).

Živopisen in napet je bil tisti čas, tista stoletja preseljevanja narodov, v katerih je antika propadla in v katerih je njena kultura, njena krščansko-latinska kultura, po številnih pobožnih in prav toliko nasilnih poteh prišla v našo današnjo Evropo. A za dekleta to zagotovo ni bil dober čas(Thadden, 2001: 65).

Irska pa je zgled države, kjer so samske ženske spoštovali. Samske ženske so v poznem 19. stoletju živele skupaj s starši ter jim nudile finančno ali kakšno drugo pomoč. Po koncu 2. svetovne vojne so bile samske ženske tretirane kot problematične ali deviantne. Povišal se je ugled zakona in družinskega življenja, ker naj bi zagotavljal srečo v človekovem življenju (Koropecj-Cox, 2005).

Po letu 1960 se je povečala možnost izobrazbe ter ekonomska neodvisnost žensk, kar pa je pripomoglo k temu, da edino zagotovilo ekonomske varnosti ni bilo več zakonsko življenje. Prišlo je do socioloških sprememb. Samski način življenja je postal bolj sprejemljiv, čeprav se jih je devet od desete odraslih poročilo (Koropecj-Cox, 2005).

Na prehodu iz 19. in 20. stoletja je bilo vprašanje samstva zelo aktualno. Začeli so se pojavljati moški, ki so se sami odločili za samsko življenje, saj so svojo plačo lahko zapravili za lastne izdatke in ne za družino. Tako so si lahko privoščili marsikaj, kar si ne bi mogli, če bi skrbeli za družino. Moški niso bili v celibatu saj so zapeljevali samske ženske, prodajalke, gospodinjske pomočnice, uslužbenke v gostinstvu, ipd. Nekaterim ženskam tudi ni ustrezalo zakonsko življenje in so se s samskim življenjem, ki so ga zahtevali nekateri poklici, izognile »mukam« zakona in »suženjstvu« gospodinjenja. S samskostjo so si priborile določeno neodvisnost. Samski, tako moški kot ženske, pa družbeno niso bili sprejemljivi. Ženske so poimenovali »železne« in »stare device«, moške pa »suhe veje« ter so jih imeli za egoiste. V Sloveniji so imele učiteljice zapovedan celibat, če so želele opravljati svoj poklic. Niso smele skleniti zakonske zveze, ravno tako jim ni bilo dovoljeno materinstvo. V kolikor so se poročile, so izgubile službo, vsa zavarovanja in ekonomsko varnost. Bile so manj plačane kot moški. Moški so si lahko izbrali samskost, ženske pa so bile v samsko življenje prisiljene. Kasneje se je začelo pisati o ženskem prostovoljnem samstvu bolj liberalno, naklonjeno (Leskošek, 2002).

»Hudo je takrat, ko se nobena ne zaganja za kakšnim moškim. To je tudi razlog, da so moški proti ženski osamosvojitvi. Očitajo ji, da ruši priznane principe in pogublja nravnost, ki pa je pojem, poln konvencionalnosti«(Leskošek, 2002: 205).

Samske ženske so bile na Slovenskem videne kot device, nespolna bitja, možače, izpraznjen spol, tretji spol oziroma sploh niso bile ženske. Prave ženske naj bi imele gone, bile noseče in rodile, dojile ter bile matere. Samske ženske pa ne izpolnjujejo teh pogojev in nimajo nobenih zunanjih znakov spolnosti. Samske ženske so si lahko privoščile več kot poročene in malce manj kot moški. Vendar niso bile del ženskega sveta (Leskošek, 2002).

Odnos do samskih žensk je zanimiv. Kajti po eni strani naj bi bile samske ženske možače in nespolna bitja, ker sposobnost zanositve in materinska vloga predstavljata žensko. Po drugi strani pa so samske ženske pojmovane kot lovače in lahkoživke. »Dobra ženska je mati, domesticirana in brezspolna: slaba ženska je tista, ki ni mati, a si jo vsi želijo, ker je spolno privlačna« (Oakley, 2000: 211).

Med leti 1900 in 1930 se je v Franciji, Angliji in Nemčiji pojavil fenomen nove ženske oziroma »femmenouvelle«, kot so jo poimenovali v Franciji. »Nova ženska na prelomu stoletja, kakršna se je pojavljala tudi v medijih, je bila predvsem poklicno dejavna ali študiozna: tu so bile neporočene izobraženke, plesalke in igralko, kolesarke in športnice. V svojih življenjskih načrtih in javnih nastopih so utelešale nove možnosti« (Bock, 2004: 279).

Leta 1932 so v Franciji sprejeli Zakon o družinskih dokladah, ki je temeljil na načelu distributivne pravičnosti. To je pomenilo, da se je del dohodka ljudi brez otrok prenesel na ljudi z otroci. Podobne zakone so leta 1933 sprejeli tudi v Italiji, na Švedskem in v Španiji. Samske matere so bile upravičene do doklad samo v primeru znanega očeta. Večina denarja pa je šla k patriarhalnim družinam. Kasneje so možu odobrili še dodatne olajšave za ženo in otroka medtem ko so z davčnimi reformami davek na dohodek za samske ljudi še zvišali.

Nekaj podobnega je leta 2005 v Sloveniji predlagal Ivo Boscarol, takratni član vladnega strateškega sveta. Obdavčil bi samske ljudi med 25. in 50. letom starosti, ki bi lahko imeli otroke. Na ta način bi se dvignila nataliteta, povečala bi se delovna sila in prispevek v pokojninsko blagajno, hkrati pa bi mlade motivirali za ustvarjanje družine (RTV SLO, 2005).

Na obdavčitev samskih lahko odgovorimo z nasprotnim pogledom. Leta 1979 je socialdemokratska stranka Nemčije napovedala neobvladljivo eksplozijo prebivalstva in ekološko krizo. Imeti otroka v teh časih je *privilegij*. Z uživanjem privilegija pa naj ne bi bil upravičen do državne podpore in davčnih olajšav ter do denarja, ki bi ga dobile družine od samskih, ki nimajo otrok. Otrok je predstavljen kot luksuz, kateri naj se privatno financira, starši pa naj z njim ne obremenjujejo sodržavljanov (Heinsohn in Steiger, 1993).

S pojavom individualizacije, slabljenjem moči institucij, ki narekujejo »način in smisel življenja« ter z razvojem različnih družinskih oblik in partnerskih zvez, je v postmoderni samsko življenje postalo sprejemljivejše.

Po podatkih Statističnega urada Republike Slovenije je v Sloveniji od leta 2011 do leta 2015 tretjina vseh gospodinjstev enočlanska. Delež enočlanskih gospodinjstev se je v tem času povečal le za 0,4 %. Razlike med moškimi in ženskami, ki živijo sami skoraj ni. Se pa enočlanska gospodinjstva razlikujejo po starostni strukturi. Med ženskami, stari nad 65 let je 70 % vdov. Število enostarševskih družin se v tem času ni bistveno spremenilo. Tretjina mater z otroki je samskih, po četrtnina pa vdov ali razvezanih (SURS, 2015).

Od vseh premikov in sprememb v razmerjih zasebnosti ter družinskega življenja, so ljudem najpomembnejše razlike v vsakdanu: ljubezen, partnerstvo, seksualnost, starševstvo in odnosi. Pomembne spremembe so predvsem to, da se je spolnost ločila od reprodukcije, pluralizacija družinskih oblik, mladi pa imajo različne prehode med partnersko skupnostjo in lastno družino. Prehodi so seveda individualni. Mladi se odločajo za kasnejše vstopanje v partnerske zveze. Tako se zvišuje povprečna starost vstopa v zakonsko zvezo ter formiranje lastne družine. S spreminjanjem odnosov v partnerstvu in družini, je prišlo do sprememb spolnih vlog v družini. Vse manj je sklepanja zakonskih zvez, v porastu pa so ločitve (Ule in Kuhar, 2003).

Celo definicija samskosti je postala problematična, saj se postavlja vprašanje ali samski ljudje res živijo sami. Veliko samskih ljudi živi s starši, živijo v skupnem gospodinjstvu s prijateljico ali prijateljem ali pa imajo stabilno partnerstvo, vendar s partnerjem ne delijo gospodinjstva, ampak živita občasno skupaj in obenem narazen (Ule in Kuhar, 2003: 50).

Tuula Gordon je v 90-letih raziskovala življenje samskih žensk. Sodeč po njeni raziskavi obstaja večja verjetnost, da bodo ženske ki načrtujejo poroko oziroma jo odlagajo na obdobje po 30. letu starosti, ostale samske. Kljub temu, da si ženske želijo tako zakonske zveze kot lastne družine, pa niso prepričane ali so tega dejansko sposobne. Samske ženske živijo predvsem v urbanih področjih, mestih in ne na ruralnih območjih, manjših krajih, vaseh. Samske ženske so tudi visoko izobražene, saj so zaradi dolgoletnega izobraževanja ter odlašanja poroke, osredotočenja na poklicno kariero, posvečale manj pozornosti razmerjem. So pa ekonomsko stabilne in zmožne samo-preživljanja. Raziskovala je tudi možnosti samskosti v različnih etničnih skupinah. V Britaniji imajo večje možnosti za samskost temnopolte ženske kot pa belke. Pripadnica etnične manjšine z visoko izobrazbo bo prej

samska, kot pa ženska z nižjo izobrazbo. Pomemben vpliv na samskost imajo tudi demografske spremembe ter razmerje med moškimi in ženskami saj ženske prevladujejo. Na samskost pa vplivajo tudi fizične in psihološke ovire oziroma težave z duševnim ali fizičnim zdravjem, saj naj bi bile ženske z ovirami neprivlačne, aseksualne in neženstvene. Kakršnakoli drugačnost ženske lahko vpliva na njen stan (Gordon, 1994).

1. 6. 2. Življenjski stili samskih žensk

Življenjski stil definiramo kot bolj ali manj integrirano množico praks, dejavnosti, življenjskih in vrednostnih orientacij, želja. Te prakse in dejavnosti niso le utilitarne, temveč dajejo materialno obliko zgodbi oziroma identiteti posameznika. Življenjski stili so vsakdanje prakse, rutine, ki so utelešene v navadah oblačenja, hranjenja, delovanja in priljubljenih okolij za srečevanja z drugimi. Vse male odločitve osebe v njenem vsakdanjem življenju prispevajo k tem rutinam. Vse male in velike izbire so izbire o tem, kdo sem in ne le o tem, kako delovati. Bolj, ko so kake razmere posttradicionalne, bolj življenjski stil osebe zadeva jedro njene samoidentitete, njeno oblikovanje in preoblikovanje (Ule, 2000: 293-294).

Težko bi govorili o točno določenem življenjskem stilu. Kot že večkrat omenjeno, so samske ženske heterogena skupina. Izhajajo iz različnih okolij, družin, so različnih narodnosti in veroizpovedi, večina jih je visoko izobraženih, različnih videzov. Razlikujejo se tudi njihovi pogledi na svet. Nekatere so se za samskost odločile prostovoljno, druge so samske zaradi spletov okoliščin, predvsem pa živijo aktivno življenje. Imajo veliko nakupovalno moč ter družbeni vpliv. Tipično samsko žensko si predstavljamo kot čedno in prijetno žensko s smislom za humor, ki je visoko izobražena ter uspešna v svoji poklicni karieri. Večino časa preživi na delovnem mestu, svoj prosti čas pa izkorišča za skrb telesa ter zunanjšega videza. Obiskujejo fitnes centre, kjer poleg tega, da skrbijo za izgled telesa, srečujejo tudi moške. Seveda pa obiskujejo tudi različne tečaje, hodijo na predavanja, berejo knjige. Kot so različne med seboj karakterno, tako tudi svoj prosti čas izkoriščajo za stvari, ki jih zanimajo. Tako ima večina samskih žensk tudi bogato in razgibano družabno življenje.

Večina samskih žensk živi v večjih mestih. Urbana področja jim nudijo preplet službenih obveznosti z družbenimi in kulturnimi izkušnjami. V metropolah živijo manj nazadnjaški in bolj razgledani ljudje, ki samske ženske sprejemajo brez predsodkov. V urbanem okolju je tudi večja možnost spoznavanja novih ljudi, kar pa vodi v srečevanje potencialnih partnerjev. Iskanje partnerjev ima velik vpliv na življenjski stil samskih žensk. Samski se spoznavajo in

srečujejo na raznih mestih, kot so restavracije, gledališča, kina, športni dogodki, glasbeni koncerti, bari, nočni klubi. Tudi družbena omrežja so primerna za spoznavanje potencialnih partnerjev (Habjanič, 2006).

Če se spomnimo serije Seks v mestu, je poglobljena tema, kako najti in osvojiti moškega. V iskanje in osvajanje moškega je vloženo veliko časa, truda in energije. Veliko pozornosti so filmske junakinje usmerile na oblačila in make up, prehrano in telovadbo, način zapeljevanja ter kako sploh privlačiti moške. Kajti večina gleda na svojo samskost, kot na prehodno obdobje, ki mu sledi poroka in družina.

Samske ženske ne živijo tako, kot je prikazano v medijih. In ni nujno, da vsaka ženska išče moškega. Glede samskosti obstajata dva mita. Prvi pravi, »da samske ženske živijo življenjski stil žensk v katalogih in da bodisi hodijo po svojih velikih, svetlih stanovanjih v beli opletajoči večerni obleki, ali pa na drugi strani, hitijo na druženje ob caffelatte-ju s svojimi prijateljicami« (Watson, 2005: 15). Kar ne drži. Seveda si nekatere samske ženske rade privoščijo večerjo v družbi svojih prijateljic ter večer zaključijo v nočnem lokalu, ki je trenutno 'in', a njihovo življenje v večini ni takšno.

Drugi mit je »predpostavka, da zato, ker je ženska samska, nenehno išče tistega posebnega oziroma pravega« (Watson, 2005: 15). To je mnenje tistih, ki niso samski in ne razumejo, zakaj so ženske samske. Nerazumljivo jim je, da so s samskim življenjem zadovoljne in da lahko živijo brez moškega in njihove ljubezni. Samske ženske pravijo, da to ni tako preprosto. Nekatere hrepenijo po ljubečem moškemu in zvezi, a se hkrati ne želijo odreči samskemu stanu. Kljub temu, da so načeloma zadovoljne s svojim samskim stanom pa se v določenih situacijah počutijo osamljene, vendar ta občutek hitro mine.

1. 6. 3. Samske ženske in družba

»Socialne mreže samskih žensk so tipično sestavljene iz sorodnikov in prijateljev. Ženske srednjega razreda vključujejo več prijateljev, ženske delavskega razreda pa več družinskih članov« (Gordon, 1994: 93-95).

Gordon navaja, da samske ženske niso izključene iz primarnih družin. Tiste samske ženske, ki imajo sestre, dobivajo podporo od njih. Največ prijateljstev samske ženske sklepajo s samskimi ženskami, saj imajo oboje nekaj prostega časa, so dosegljive, imajo skupne interese, so v skoraj enakem položaju ter so strani družbe označene za drugačne. S poročenimi

prijateljicami in tistimi, ki imajo otroke, se težko uskladijo, saj imajo poročene in tiste z otroci zapolnjene urnike in le malo prostega časa. Teme pogovorov s poročenimi prijateljicami so popolnoma drugačne od pogovorov s samskimi prijateljicami. Odnosi z moškimi za samske ženske veljajo za pomembnejše v socialni mreži. Moški so lahko sorodniki, prijatelji ali potencialni partnerji. Ti odnosi med samsko žensko in moškim so marsikdaj napačno interpretirani. Za konkreten primer vzemimo prijateljski odnos med poročenim moškim in samsko žensko. Opazovalci v samski ženski vidijo grožnjo ženi (Gordon, 1994).

I. Singlizem ali stigmatizacija samskih

Samski status posameznika je bil in je še vedno družbeno nesprejemljiv. Seveda je tekom zgodovine prišlo do sprememb, a samski se še vedno ne čutijo popolnoma sprejete s strani okolice. Samskost je v družbi, ki poveljuje zakon in materinstvo, stigmatizirana. Kljub temu, da se samskost kot življenjski stil širi, ostajata diskriminacija in stereotipizacija samskih, pa čeprav marsikdaj prikrita, neprepoznana ali celo nezavedna. Singlizem se pogosto napačno razlaga kot označba samskega stanu oziroma neporočene osebe ter osebe, ki nimajo stalnega partnerja. Singlizem je stigmatizacija, stereotipizacija, marginalizacija ali diskriminacija samskih. Singlizem je prisoten vsepovsod, a marsikdaj ostane prikrit in neopažen, saj neprimerno in negativno nastrojeno vedenje do samskih le redko povežemo z njihovim statusom (DePaulo, 2006).

Ne motijo nas neprijetne lastnosti posameznika, temveč tiste, ki ne spadajo v našo predstavo oziroma stereotip, kakšen naj bi bil določen posameznik. Lahko rečemo, da je stigma razmerje med lastnostjo in stereotipom. Glede samskosti pa to predstavlja razliko med neporočenostjo in samskostjo ter stereotipno predstavo zakonskega življenja kot edini primerni življenjski slog v odraslem obdobju človeka. Lahko govorimo o treh vrstah stigem. Prve predstavljajo fizične pomanjkljivosti, katere vidimo najprej, ko pogledamo osebo. Nato jim sledijo značajske slabosti, ki temeljijo na podlagi znanih dejstev, kot so duševne težave, kriminalna dejanja, homoseksualnost, brezposelnost in med drugim tudi samskost. Tretje pa so skupinske stigme na podlagi rase, narodnosti, vere. Stigmatizirana oseba je nezaželeno drugačna, zaradi nezaželenih lastnosti v naši predstavi odstopa od naših želja, od karakteristik, oseb, dejanj, ki jih pojmuje kot primerne oz. sprejemljive (Goffman, 2008).

Seveda že v osnovi ne verjamemo, da je oseba s stigmo čisto pravi človek. Ker izhajamo iz te domneve, jo na različne načine diskriminiramo, s čimer učinkovito zmanjšujemo njene življenjske možnosti, čeprav se tega pogosto ne zavedamo. Ustvarjamo teorijo stigme,

ideologijo, s katero si pojasnjujemo njeno manjvrednost in dokazujemo, da je takšna oseba nevarna (Goffman, 2008: 14).

Na prvi pogled bi lahko rekli, da je samskost kot življenjski stil, bolj sprejemljiv za moške kot pa za ženske. Moške nihče ne opominja na tiktakanje biološke ure, niso razpeti med kariero in otroci in nihče jim ne očita ambicioznosti v poklicni karieri in češ, da jim ta ne bo prinesla ljubezni. Vendar pa tudi samskemu moškemu ni lahko. Tudi njemu se posmehujejo, vendar iz drugačnih razlogov kot se samski ženski. Samski moški je predstavljen kot nemaren, neodgovoren, brez smisla, nevaren za volanom, kadilec, prekomeren pivec, živi kaotično in se nezdravo prehranjuje. Je površen, neukročen nemarnež ter pomehkužen, brezhrbtenični mamin sinko (DePaulo, 2006).

DePaulo navaja, da naj bi bili samski depresivni in osamljeni, zavidajo parom njihovo skupno življenje in imajo veliko željo po partnerju. Sami s seboj imajo kar nekaj težav, niso zreli kot poročeni ljudje ter so sebični. Morda so homoseksualni. Njihovo življenje je osamljeno in prazno, saj nimajo partnerja (2006).

Družba določa načine kategorizacije oseb in nabor lastnosti, ki se za člane vsake od teh kategorij zdijo običajni in naravni. Socialno okolje določa kategorije oseb, ki jih bomo najverjetneje srečali v njem. Ko se nam približa neznanec, nam prvi vtis omogoči, da predvidimo njegovo kategorijo in lastnosti, njegovo »socialno identiteto« - če uporabimo termin, ki je ustrežnejši kot »socialni status«, ker obsega osebne lastnosti, kakršna je »poštenost«, pa tudi strukturne, kot je poklic, ki ga opravlja« (Goffman, 1963: 11-12).

Posledica povičevanja zakonskega in družinskega življenja je prav gotovo stigmatiziranje samskih ljudi. Samski ljudje so tako tarče raznih stereotipov, ekonomske deprivilizacije, diskriminacije in negativnih reakcij (DePaulo in Morris, 2005a).

Bella DePaulo diskriminacijo samskih ljudi obravnava na različnih področjih življenja in jih ponazori na vsakdanjih primerih.

- V raziskavi v zdravstvu so odkrili, da zdravstveni delavci namenjajo več skrbi pacientom, ki so bili vezani kot pa samskim.
- Pri iskanju stanovanja so samski, ki bi stanovanje delili s prijateljem, manj zaželeni kot poročeni.
- Večina državnih pomoči je namenjena poročenim oziroma družinam in ne samskim. Samski ljudje npr. ne morejo v službi vzeti proste dni v primeru nege bolnih

prijateljcev ali sorojencev medtem, ko so poročeni upravičeni do prostih dni zaradi nege otrok ali staršev ter zakonskih partnerjev. Samski ljudje so bolj obdavčeni, po njihovi smrti svojci ne prejmejo njihove pokojnine. Ravno tako samskim ne pripada sofinanciranje pogrebnih stroškov ob njihovi smrti, do česar pa so upravičeni poročeni.

- V primeru odškodninskih zahtevkov v ZDA so družine žrtev, ki so bile v zakonski zvezi prejele višje odškodnine kot pa družine žrtev, ki so bili samski.
- V trgovinah je večina hrane pakirane v družinski embalaži, kar pa je za samske neprimeren nakup, še posebej v primeru hitro pokvarljive hrane. Družine so tudi večkrat upravičene do akcij in različnih popustov, samski ljudje pa ne.
- Od samskih odraslih se pričakuje, da bodo v primeru bolezni in poškodb nudili pomoč svojim staršem. Njihovi sorojenci imajo svoje družine in nimajo časa poskrbeti za starše. Hkrati pa je treba upoštevati, da morajo samski ljudje shajati samo z enim, lastnim prihodkom, katerega bi odsotnost z dela znižala .
- Politiki v svojih nagovorih posvečajo pozornost vezanim in družinam, kateri so vključeni v njihove obljube in načrte. Samski so večinoma izpuščeni.
- Tudi mediji se usmerjajo na družine in vezane, medtem ko so samski na stranskem tiru. Preko filmov in televizijskih oddaj se preferira zakonsko in družinsko življenje.
- Na področju dela so samski moški manj plačani od poročenih, kljub temu da opravljajo popolnoma iste delovne naloge.

Avtorica je našla kar nekaj področij, na katerih so samski diskriminirani, a to niso vsa. Predvsem želi izpostaviti diskriminacijo samskih na področju učenja in raziskovanja (DePaulo, 2006). Večkrat se vprašamo kdo sploh so samske ženske. Skozi zgodovino so bile različno prikazane. Od starih devic, tet, čudakinj, pa vse do moderne, samostojne in suverene ženske, ki je uspešna v svoji poklicni karieri in za osebno srečo ne potrebuje moškega.

»Oldmaids« je angleški izraz, ki je v Sloveniji preveden kot stara devica in izraža poniževalen odnos do samskih žensk. S tem izrazom so samske ženske predstavljene kot nepopolne, nezmožne zveze z moškim in odstopajo od norme ter odražajo nekakšno pomanjkanje. Največkrat so povezane z razočaranjem nad življenjem, asexualnostjo, s pretirano željo po zakonu in iskanju partnerja ter seksualnimi frustracijami.

Moderne ženske, ki se posvečajo izobraževanju ter uspehu v svoji poklicni karieri so precej sodoben pojav. Družba jih vidi kot ambiciozne, odločne, aktivne, visoko izobražene in

poslovne ženske. Same so sprejele odločitev, da ne bodo imele zakona in otrok. Ker ne potrebujejo moškega, so svobodne in nedotakljive. To bi lahko označili za pozitivno stereotipiziranje, a so v ozadju le teh prisotni negativni vidiki. Saj so današnje samske ženske videne kot egoistične, nezmožne žrtvovanja in kompromisov, izbirčne, deloholičarke ter brezskrbne (Gordon, 1994).

Samske ženske imajo še vedno t.i. problematični status, ki je v bistvu odraz družine, v kateri je samska ženska odraščala. Ker nimajo svoje družine, so še vedno aktiven člen primarne družine. Posledično jih ne sprejemajo kot odrasle osebe. Marsikdaj jih njihovi starši in sorojenci diskriminirajo pa čeprav nehote (Gordon, 1994).

Eno izmed najpogostejših vprašanj, ki se zastavlja samski ženskam in s katerim se morajo soočati, je, »Kaj je narobe s teboj?«. Samski stan je še vedno razumljen kot nekaj nenormalnega oziroma problematičnega. Družba samski stan še vedno tretira kot nesposobnost najti partnerja in ne kot lastno izbiro posameznika. »Žal mi je zate« je fraza, ki predstavlja pomilovanje nekoga, ki ni zmožen spoznati potencialnega partnerja in ga obdržati. V življenju samskih žensk, ki si želijo najti partnerja, je ta fraza dokaj pogosta. Samske ženske, ki so se prostovoljno odločile za samskost, pa se s to frazo težje soočajo. Kadar govorimo o prednostih samskega življenja, pa je fraza »Lahko si vesela, da si samska« zelo popularna. Ker imajo samske ženske več časa zase, za svoje interese, kariero in za hobije, je tako samskost videna tudi kot nekaj pozitivnega. Samske ženske si same določajo prioritete, same sebi so na prvem mestu in s tem imajo tudi več nadzora nad lastnim življenjem (Gordon, 1994).

Kadar govorimo o samskih ženskah, se pojavi družbeni problem. Problem je v tem, da samskih žensk ne moremo kategorizirati. Niti med stare device niti med moderne karieristke. Problem se pojavi, ko ima družba o samski ženski le pozitivno mnenje. Kako je prijetna, komunikativna, simpatična, prijazna, lepa. Hkrati pa se postavlja vprašanje »Le kako je lahko takšna, a vseeno samska?«. Ob teh primerih ljudje velikokrat razmišljajo o svojem življenju, partnerstvu, družini in o samoumevnosti le-teh (Gordon, 1994).

- Razlik med samskimi in poročenimi je mnogo. V ZDA so prepričani, da se življenje samskih oseb s sklenitvijo zakonske zveze izboljša. V zvezi so zadovoljni, bolj zdravi in nikoli ne bodo osamljeni ali depresivni. V ugotovitvah raziskav navajajo, da so poročeni ljudje bolj zadovoljni in srečni v primerjavi s samskimi. Izpuščeni pa so ločeni in ovdoveli, ki so pred tem bili poročeni. Vprašamo se, ali so poročeni resnično

bolj srečni samo zato, ker so poročeni. Niso. Iz naslednjih razlogov: samski se delijo na prostovoljno samske in na samske zaradi spleta okoliščin. Tistim, ki uživajo v samskosti, poroka ne predstavlja garancije za zadovoljno življenje.

- Za zakonske pare ne vemo kakšna je bila kvaliteta njihovega življenja pred poroko. Zatorej so v zakonu lahko srečni ali pa celo nesrečni, kar pa pred poroko niso bili.
- V raziskavah sodelujejo medsebojno popolnoma različni ljudje. Razlike so v starosti, dohodkih, izobrazbi, osebnostnih značilnostih. Zaradi večje raznolikosti je težko raziskovati samo eno področje, npr. zadovoljstvo z življenjem.

Iz zgoraj naštetih razlogov dvomimo v rezultate raziskave, ki kažejo na to, da so poročeni ljudje srečnejši in zadovoljnejši v primerjavi s samskimi (DePaulo, 2006). Povečevanje zakona in družine ter posledična stigmatizacija samskosti bo obstajala vse dokler:

- si bo zatiskalo oči, da se problematični vidiki zakona in družine tičejo tudi družbe in ne samo posameznikov
- ne bodo sprejete različne možnosti in načini življenja, ki ga ustvarjajo in živijo samski
- bo obstajalo privilegiranje zakona (Byrne in Carr v DePaulo in Morris, 2005a).

II. Soočanje s stigmatiziranjem samskosti

Marsikatera stigmatizirana oseba se ne ubada z mnenjem okolice. Morda res ne izpolnjuje pričakovanja in zahteve okolice, a jih neuspeh ne prizadene. Pravzaprav se ravno zaradi lastne odtujitve ter močne lastne identitete počutijo popolnoma normalne, sami sebi se zdijo popolni, okolici pa se to zdi nečloveško. Posameznik seveda zaznava nesprejemanje s strani okolice, kljub temu da se morda zdi, da ga okolica sprejema. Stigmatizirana oseba čuti, da ni sprejeta v okolju ter da okolica z njim ni pripravljena vzdrževati enakopravnih stikov. Goffman navaja, da posameznik poskuša popraviti »napako« neposredno ali pa posredno. Stigmatizirana oseba vложи veliko časa, energije in truda v področje, ki naj bi bilo zanj nedosegljivo. To področje sčasoma tudi obvlada. Nekatere stigmatizirane osebe s svojo stigmo opravičujejo neuspehe, čeprav ti neuspehi nimajo nobene povezave z njihovo stigmo. Njihova stigma jim lahko predstavlja tudi blagoslov ali pa celo ocenjujejo omejitve normalnih (Goffman, 1963).

Poleg tega mu norme, ki jih je prevzel od širše družbe, omogočajo, da se v sebi zaveda tega, v čemer drugi vidijo njegovo pomanjkljivost, zaradi česar se, četudi samo na trenutke, strinja, da v resnici ni sposoben doseči tega, kar se od njega pričakuje. V tej situaciji se kot osrednja

možnost pojavlja sram, ki ga poraja dejstvo, da posameznik eno od svojih lastnosti zaznava kot sramotno in si samega sebe zlahka predstavlja brez nje (Goffman, 1963: 16).

Ker ima večina samskih žensk socialne mreže, se le-te ne počutijo tako zelo stigmatizirane. Njihovi bližnji jih sprejemajo takšne kot so, zato niso toliko izpostavljene negativnim odzivom. Ženske, ki so sodelovale v raziskavi, so se sčasoma naučile ignorirati oziroma niso posvečale velike pozornosti neprimernim komentarjem in očitkom. Zelo pomembno je, kako ženske čutijo, doživljajo in sprejemajo svoj samski stan. Tiste, ki jim samskost ustreza, so odločne in samozavestne, nimajo težav s sprejemanjem različnih opazk glede njihovega samskega stanu, katere pa največkrat preslišijo in jih ne prizadenejo (Gordon, 1994). Največkrat zmotno gledamo na skupino samskih oseb, kot na homogeno enoto. A temu ni tako. Samski so samski iz različnih vzrokov. Nekateri so večno samski, ločeni, ovdoveci, samski, ki si želijo poroke, homoseksualci, ki se ne morejo poročiti, itd (Byrne, 2005).

III. Ambivalenten odnos samskih žensk

Zanimivo je, da se večina samskih žensk sooča z različnimi občutki glede njihovega samskega stanu. Po eni strani svojo samskost razumejo in jemljejo kot svobodo, popolno neodvisnost ter možnost za samouresničitve ter uspeh. Hkrati pa svoj samski status enačijo s sramoto, predstavlja jim neuspeh, breme, zaradi katerega so socialno izključene. Dva popolnoma različna pola, a večina samskih žensk se najde v obeh. Kljub temu, da je danes družba bolj naklonjena samskim ženskam, jih hkrati prikrito graja zaradi njihovega statusa. Resda so kot samske ženske uspešne, visoko izobražene, a manjka jim tisto, kar mora imeti vsaka prava ženska. Nimajo stalnega partnerja in nimajo otrok. Samske ženske so tako razpete med občutki zadovoljstva ter nepopolnosti.

Mešane občutke žensk glede samskosti je prikazala tudi kvalitativna študija, narejena na populaciji samskih žensk, ki niso bile nikoli poročene, ločene ali ovdovele v starostnem obdobju 30-65 let. Svoje občutke so samske ženske tako internalizirale kot eksternalizirale. Ženske, ki so svoje občutke glede samskosti eksternalizirale, so za vzrok svojega samskega stanu največkrat navedle kar moškega. Menile so, da še niso našle primerne partnerje zase. Moški niso bili zmožni oziroma zreli za partnersko zvezo. Niso bile zadovoljne s svojim samskim stanom, vendar pa niso želele biti v partnerskem odnosu s komerkoli. Navedle so tudi, da moški ne prenašajo njihove inteligence, uspešnosti ter samozavesti tako na delovnem mestu, kot v vsakdanjem življenju. Ženske, ki pa so svoje občutke glede samskosti internalizirale, pa so navedle naslednje razloge (Lewis in Moon, 1997):

- fizične (debelost),
- osebnostne (sramežljivost),
- kognitivne (premalo ali preveč inteligentne),
- psihološke (zahtevnost, občutljivost).

Raziskava, opravljena v ZDA, na Finskem in v Veliki Britaniji, je pokazala, da samske ženske na svoj položaj gledajo pozitivno in negativno hkrati. Nekatere so v pričakovanju partnerskega odnosa, druge gledajo na svoj položaj kot na alternativo, tretje pa so zaradi svoje samskosti nesrečne. Iz tega lahko sklepamo, da so nekatere svoj samski stan izbrale prostovoljno, druge pa so postale samske zaradi spleta odločitev in okoliščin (Gordon, 1994).

Na odnos do njihove samskosti vpliva tudi njihova starost. Marsikatera samska ženska ima v starostnem obdobju 40-50 let popolnoma zadovoljivo življenje. Tiste, v obdobju tridesetih let, pa so bolj občutljive ter v nenehnem strahu, da če se ne bodo poročile, bodo ostale same, zagrenjene, nesrečne in nezadovoljne same s seboj in svojim življenjem. Samske ženske so v obdobju dvajsetih in tridesetih let bolj izolirane kot pa starejše samske ženske. Razlog tiči v tem, da še vedno živijo s svojo primarno družino ali pa se postopoma osvobajajo od le-te, njihova identiteta se še vzpostavlja, še ni izoblikovana. Medtem pa imajo ženske po štiridesetem letu polnejše, bogatejše in bolj zadovoljivo življenje. Starejše samske ženske imajo bogato družbeno življenje, imajo veliko prijateljev, s katerimi jih povezujejo močne, trdne skupnostne vezi. Večina starejših samskih žensk se je sprijaznila s svojim samskim stanom in so popolnoma zadovoljne same s seboj ter s samskim življenjem. Si pa večina starejših samskih žensk ni predstavljala, da bodo v teh letih še vedno samske. Seveda pa se med njimi najdejo tudi takšne, ki imajo rade avtonomijo, medtem ko nekatere še vedno hrepenijo po partnerskem odnosu. Želijo si intimne s partnerjem. Nekatere še vedno nadaljujejo z iskanjem romance in seksa, medtem ko druge samske ženske to ne zanima (Trimberger, 2002).

Večina samskih žensk je v svojem samskem stanu zadovoljna. Problem se pojavi, ko začno internalizirati predsodke družbe. Kljub zadovoljstvu v svojem samskem življenju, čutijo, da s strani okolice niso popolnoma sprejete. Marsikatera ženska želi biti enakovreden član družbe, želi biti sprejeta, a zaradi njenega življenjskega stila čuti, da je postavljena ob rob. Zato išče potencialnega partnerja, čeprav je kot samska čisto zadovoljna.

IV. Prednosti in slabosti samskega življenja

Tako kot imajo samske ženske ambivalenten odnos do svoje samskosti, tako v svojem samskem stanu vidijo prednosti in slabosti. Ženske so v svojem samskem stanu lahko zelo zadovoljne, pa bodo poleg prednosti zaznale slabosti. Ravno tako bodo tiste, ki so s svojim samskim stanom nezadovoljne, priznale, da pa ima samski stan tudi prednosti in ne samo slabosti.

- Prednosti samskega življenja

Večina samskih žensk najprej kot prednost vidi neodvisnost in samostojnost. Pomembna jim je kontrola nad lastnim življenjem. Visoko izobražene in poklicno uspešne samske ženske cenijo finančno neodvisnost. Ta jim omogoča nakup stanovanja, izbiro avtomobila, priznane znamke oblačil, kvalitetno in drago nego telesa, urejen videz in brezhiben make up, različne destinacije dopustov. Finance so pomembne za vzdrževanje njihovega življenjskega stila. Gordon v svoji raziskavi navaja, da je prednost samskega življenja žensk ravno v samskosti. Samske respondentke, uživajo v vsakodnevnem življenju ter počnejo stvari, ki jih veselijo. Znajo poskrbeti zase. Samskost pa jim prinaša tudi nadzor, tako v vsakodnevnih opravilih, kot v načrtovanju prihodnosti. Zaradi samskosti imajo več časa zase, za aktivno sodelovanje v različnih dejavnostih in aktivnostih. Svoboda ima velik pomen pri odločanju o samskem življenju. Svoboda prinaša samo-organizacijo, samo-načrtovanje in samo-odločanje. Večina samskih se je morala naučiti, kako živeti samsko življenje ter se tudi naučiti brezskrbno in brez vesti uživati samsko življenje (Gordon, 1994).

- Slabosti

Samsko življenje pa ni vedno čudovito, zadovoljivo in brezskrbno. Občasno samske ženske svojo samskost doživljajo tudi negativno. Z neodvisnostjo pa pride tudi strah. Strah pred boleznijo, osamljenostjo in da same česa ne bodo zmogle.

Gordon pod slabosti samskega življenja žensk navaja eksistenčni strah, ki pa na samske ženske vpliva zelo negativno. Samske ženske se lahko uprejo ali pa sprijaznijo, da njihovo življenje ne bo potekalo vzdolž smernic družbe. Prisiljene so najti nek drug smisel življenja. Ena izmed respondentk iz raziskave navede, da je včasih potrebno vsakodnevno osmisliti življenje, vsakemu dnevu dati pomen in najti razlog, čemu zjutraj sploh vstati iz postelje. V intervjuju pove, da je njej najtežje reševati težave sama. V težavnih in problematičnih situacijah je prepuščena sama sebi, medtem ko se ljudje v zvezah medsebojno podpirajo in skupaj rešujejo težave. Če nimaš otrok, nisi povezan s prihodnostjo. Za večino samskih žensk

predstavlja reševanje težav in sprejemanje različnih odločitev slabost samskega stanu. Same se morajo soočati z negotovostjo glede prihodnosti in zapolniti praznino v lastnem življenju. Odzivi samskih žensk glede njihovega samskega življenja so zelo različni, saj so samske ženske zelo heterogena skupina. Tako si ženske med seboj niso enotne glede slabosti in prednosti samskega življenja. Kar nekaterim predstavlja prednost, lahko drugim predstavlja slabost samskega življenja (Gordon, 1994).

2. PROBLEM

Tema in življenje samskih žensk mi je blizu, saj sem v vsakodnevnem stiku s samskimi ženskami v starostnem obdobju od 30 do 40 let. Njihove želje, vodila in življenjski stil mi ni tuj in me ne preseneča, saj jih kot takšne sprejemam, čeprav moram priznati, da me včasih presenetijo in jih ne razumem vedno. Vsekakor pa jih sprejemam. Predvsem pa jih občudujem, saj se vsakodnevno spopadajo s stereotipi in kljub temu ne klonejo pod pritiski družbe. Živijo svoje lastno življenje, kot so si ga načrtale ali pa se sproti prilagajajo. Le redke med njimi so se zavestno odločile za samskost. Ta je največkrat posledica spleta okoliščin. Kar mi je pri mojih samskih prijateljicah všeč, je to, da ostajajo zveste same sebi. Da ne popuščajo in ne sprejemajo t. i. dobrih nasvetov glede njihovega stanu. Da si morajo čimprej najti partnerja ter si ustvariti družino, saj njihova biološka ura tiktaka. Seveda v svoji samostojnosti uživajo ter načeloma živijo zadovoljno življenje, a si večina želi imeti partnerja ter si z njim ustvariti družino, vendar ne za vsako ceno ali s komerkoli. Do takrat pa bodo prenašale obsojajoče poglede sosedov, neskončne dobronamerne nasvete družinskih članov ter ob izpolnjevanju različnih anket in vlog debelo pogoltnile in označile svoj samski stan.

Ker življenje samskih žensk kar dobro poznam skozi njihove oči, pa me je zanimalo, kako gleda družba na njih. So njihovemu življenjskemu stilu naklonjene ali pa ga obsojajo. Zato sem se odločila, da bo to tema moje diplomske naloge.

Z raziskavo sem želela preveriti naslednje hipoteze:

- H1: Samske ženske so se zavestno odločile za samsko življenje.
- H2: Moški se inteligentnih žensk izogibajo.
- H3: Samske ženske uživajo polno življenje.

3. METODOLOGIJA

3. 1. VRSTA RAZISKAVE

Raziskava je:

- empirična, saj sem gradivo pridobila s spraševanjem
- kvantitativna, zbrala sem številčne podatke o pojavih, ki so me zanimali
- deskriptivna ali opisna raziskava, saj sem hipoteze jasno formulirala v obliki trditev (Mesec, 1997).

3. 2. SPREMENLJIVKE

Anketni vprašalnik je bil sestavljen iz dveh delov. Prvi del je vseboval 17 trditev o samskih ženskah, pri katerih so morali respondenti izraziti svoje stališče do trditve z izbiro ene od petih vrednosti:

- sploh se ne strinjam
- se ne strinjam
- se niti ne strinjam niti strinjam
- se strinjam
- se zelo strinjam.

Navedene trditve sem postavila na podlagi svojega mnenja.

Drugi del pa je vseboval sociodemografske podatke respondentov: spol, starost, izobrazba ter zakonski stan.

3. 3. MERSKI INSTRUMENT IN VIR PODATKOV

Za merski instrument sem uporabila Likertovo lestvico. Sestavljena je iz vrste trditev, ki izražajo stališče do določenega socialnega objekta. Trditev je običajno 20, lahko pa jih je več ali manj. V moji raziskavi sem postavila 17 trditev. Respondent mora pri vsaki trditvi navesti do kolikšne mere se z njo strinja ali ne strinja (Mesec, 1997).

Za raziskavo sem uporabila podatke, ki sem jih pridobila s pomočjo anketnega vprašalnika, ki je bil objavljen ter se nato tudi delil na družbenem omrežju Facebook v obdobju od 02. 04. 2016 do 15. 04. 2016.

3. 4. POPULACIJA IN VZOREC

Vzorec je enostavni slučajnostni, saj imajo vsi elementi osnovne množice enako možnost, da so izbrani. Točnost ocen vzorca je odvisna od heterogenosti ali homogenosti populacije. V raziskavo so zajeti respondenti, ki so se anonimno in prostovoljno odločili za izpolnitev anketnega vprašalnika. V tem času je anketo izpolnilo 221 oseb a je bilo le 105 anket ustrezno izpolnjenih. Prišlo je do 52 % osipa. Ankete so bile neustrezne zaradi klikov na ankete, prazne v celoti, klik na nagovor, delno izpolnjene, nepopolni podatki, nagovor jih ni pritegnil, nezanimanje za samo temo. Od teh 105 oseb, ki so ustrezno izpolnile anketni vprašalnik je bilo 94 žensk in 11 moških. Zaradi neenakomerne razporeditve anketirancev vzorec po spolu ni reprezentativen.

3. 5. ZBIRANJE PODATKOV

Podatke sem pridobila na podlagi izpolnjenega anonimnega anketnega vprašalnika. Objavljen je bil na družbenem omrežju Facebook in se je delil med registriranimi uporabniki družbenega omrežja Facebook.

3. 6. OBDELAVA IN ANALIZA PODATKOV

Anketni vprašalnik je bil izdelan s pomočjo programa 1KA, ki je odprtokodna aplikacija za spletno anketiranje. Podatki so bili obdelani kvantitativno. Aplikacija 1KA opravi izračune in analize podatkov. Samodejno tudi izloči neustrezno izpolnjene ankete (klik na nagovor, prazne v celoti, klik na anketo, prazne delno). Tako je bilo od 221 izpolnjenih anket le 105 ustrezno izpolnjenih. Program 1KA je tudi opravil analizo ustrezno izpolnjenih anket in izračunal povprečje in standardni odklon. Pridobljene podatke sem nato izvozila v računalniški program za urejanje podatkov Excel. Za preverbo hipotez sem uporabila statistični program SPSS.

4. REZULTATI

4. 1. ANALIZA SOCIODEMOGRAFSKIH PODATKOV

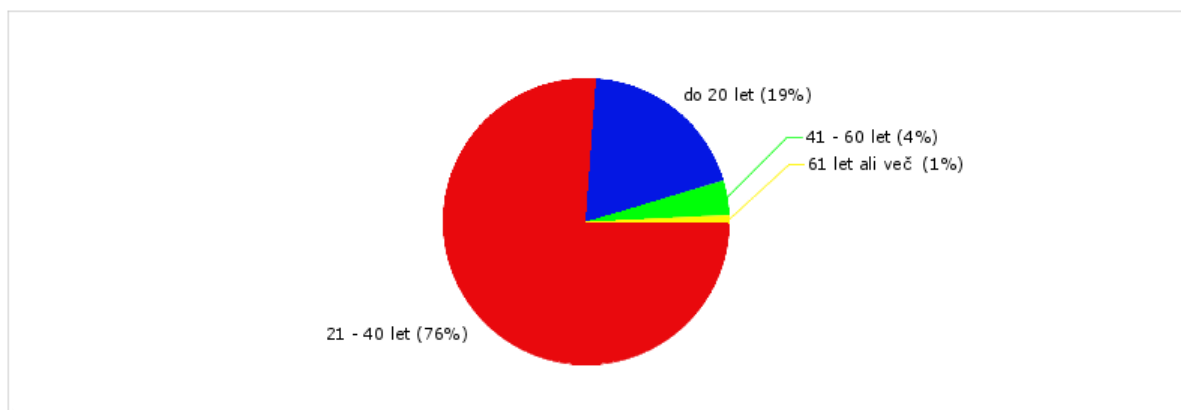
V tem delu bom predstavila splošne podatke o respondentih in sicer spol, starost, stopnjo izobrazbo ter njihov zakonski stan. Anketni vprašalnik je izpolnilo 94 žensk in 11 moških, torej vse skupaj 105 respondentov.

Glede starostne skupine so se lahko opredelili glede na naslednje določene skupine:

- do 20 let
- 21 - 40 let
- 41 - 60 let
- 61 let ali več

Najbolj zastopana je bila skupina 21 – 40 let.

Graf 4.1: Starostne skupine

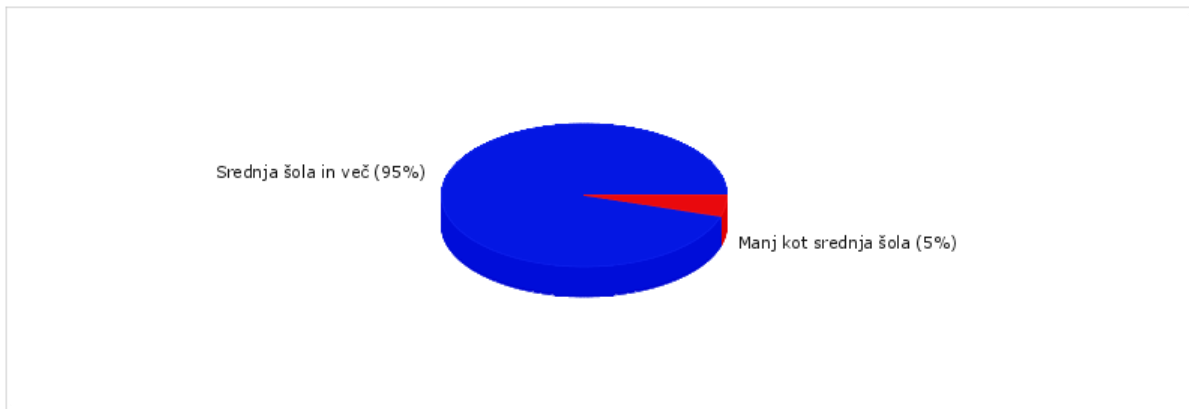

V nadaljevanju bom prikazala dokončano stopnjo izobrazbe oziroma izobrazbeno strukturo respondentov.

Anketirani so imeli možnost izbiranja glede njihove stopnje izobrazbe:

- manj kot srednja šola
- srednja šola in več

Graf 4. 2: Stopnja izobrazbe

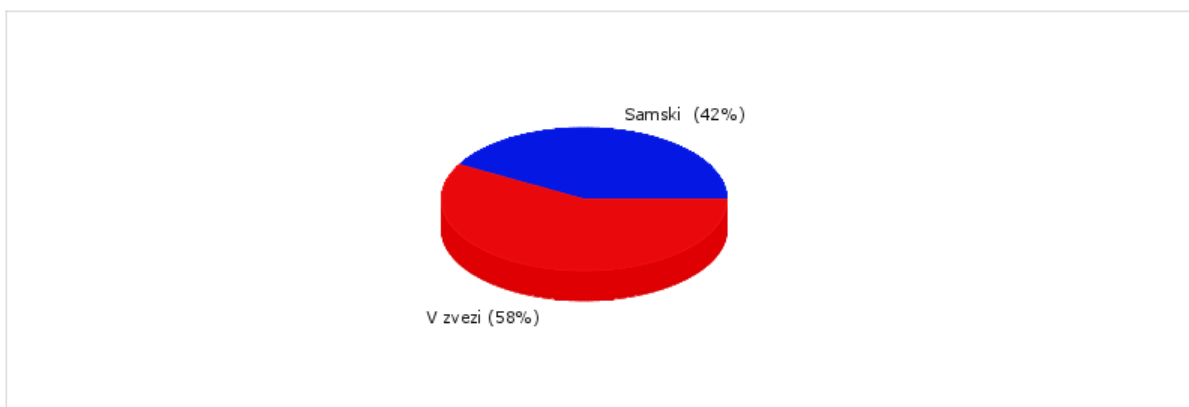

Večina anketirancev tj. 95 % ima vsaj srednješolsko izobrazbo, 5 % pa ima dokončano manj kot srednjo šolo. Na podlagi izobrazbene strukture ugotovim, da gre za izobraženo populacijo anketiranih.

Zanimalo me je tudi, kako so se respondenti izrekli glede zakonskega stanu. Imeli so naslednji možnosti:

- samski
- v zvezi

Graf 4. 3: Zakonski stan

58 % anketirancev se je izreklo da so v zvezi, preostalih 42 % pa za samski stan.

4. 2. REZULTATI PO TRDITVAH

Tabela 4. 1: Rezultati po trditvah

Podvprašanja	Odgovori						Veljavni	Št. enot	Povprečje	Std. Odklon
	Sploh se ne strinjam	Se ne strinjam	Se niti ne strinjam niti strinjam	Se strinjam	Se zelo strinjam	Skupaj				
Samske ženske so visoko zobražene.	7 (7%)	15 (14%)	53 (50%)	25 (24%)	5 (5%)	105 (100%)	105	105	3.1	0.9
Samske ženske uživajo polno življenje	5 (5%)	19 (19%)	40 (40%)	28 (28%)	8 (8%)	100 (100%)	100	105	3.2	1.0
Samske ženske so promiskuitetne.	13 (13%)	24 (24%)	50 (51%)	8 (8%)	3 (3%)	98 (100%)	98	105	2.6	0.9
Samskim ženskam je osebna svoboda pomembnejša od partnerskega odnosa.	8 (8%)	28 (28%)	33 (33%)	28 (28%)	3 (3%)	100 (100%)	100	105	2.9	1.0
Samske ženske se morajo opravičevati pred drugimi za svoj stan.	20 (20%)	25 (25%)	18 (18%)	29 (29%)	8 (8%)	100 (100%)	100	105	2.8	1.3
Dogodki/prazniki kot so poroke, obletnice, materinski dnevi so zanje zelo stresni.	14 (14%)	20 (20%)	30 (30%)	28 (28%)	8 (8%)	100 (100%)	100	105	3.0	1.2
Samske ženske so kariero postavile pred materinstvo.	11 (11%)	27 (27%)	33 (33%)	25 (25%)	4 (4%)	100 (100%)	100	105	2.8	1.1
S starostjo se zmanjšuje izbira primernih moških.	4 (4%)	17 (17%)	16 (16%)	48 (48%)	15 (15%)	100 (100%)	100	105	3.5	1.1
Moški se inteligentnih in uspešnih žensk izogibajo.	10 (10%)	28 (28%)	24 (24%)	27 (27%)	11 (11%)	100 (100%)	100	105	3.0	1.2
Inteligentne in uspešne ženske prezirajo tiste ženske, ki so si ustvarile družino.	26 (26%)	42 (42%)	24 (24%)	4 (4%)	3 (3%)	99 (100%)	99	105	2.2	1.0

Samske ženske so se zavestno odločile za samski stan.	8 (8%)	27 (27%)	46 (46%)	13 (13%)	6 (6%)	100 (100%)	100	105	2.8	1.0
Moški ego se ob uspešnih ženskah počuti ogroženega.	4 (4%)	17 (17%)	21 (21%)	46 (46%)	12 (12%)	100 (100%)	100	105	3.5	1.0
Ženske, ki so si ustvarile družino, prezirajo uspešne samske ženske.	16 (16%)	47 (47%)	22 (22%)	12 (12%)	3 (3%)	100 (100%)	100	105	2.4	1.0
Samske ženske je strah trajne zveze.	12 (13%)	39 (41%)	36 (38%)	8 (8%)	1 (1%)	96 (100%)	96	105	2.4	0.9
Samske ženske so v vsakdanjem življenju samostojne in neodvisne.	2 (2%)	14 (14%)	24 (24%)	47 (47%)	12 (12%)	99 (100%)	99	105	3.5	1.0
Samske ženske v obdobju 30 - 40 let se zdijo moškim prestare za materinstvo oz. ustvarjanje družine.	3 (3%)	29 (29%)	29 (29%)	34 (34%)	4 (4%)	99 (100%)	99	105	3.1	1.0
Samske ženske je strah pred ponovnim razočaranjem ob morebitnem koncu zveze.	2 (2%)	9 (9%)	42 (43%)	34 (35%)	11 (11%)	98 (100%)	98	105	3.4	0.9

Iz tabele je razvidno, da rezultati pri postavljenih trditvah niso visoki. Gre za petstopenjsko lestvico, kjer je ocenjevanje od 1 do 5, kjer 1 predstavlja najnižjo, 5 pa je najvišja možna ocena.

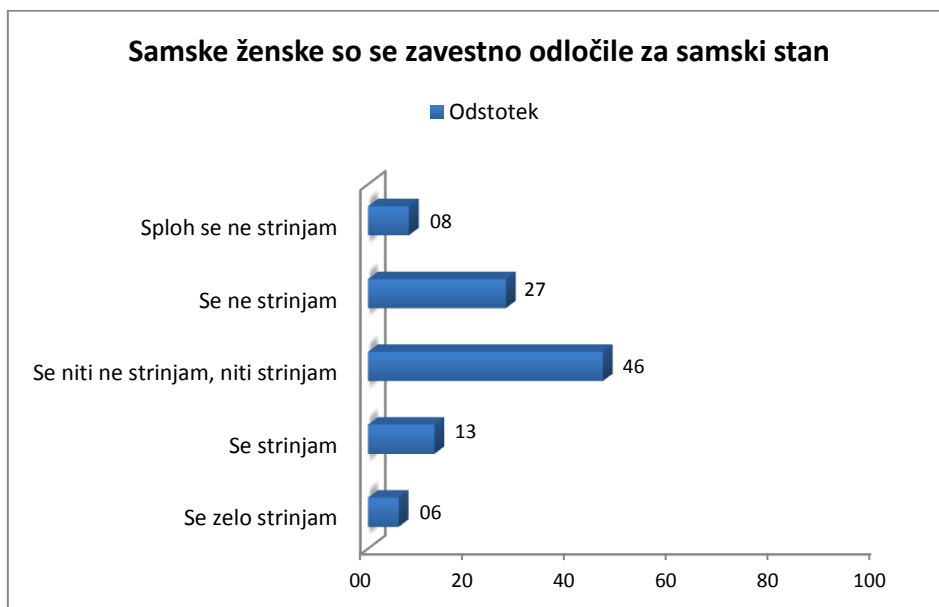
Najnižja ocena 2,2 je pri postavljeni trditvi, da inteligentne in uspešne ženske prezirajo tiste ženske, ki so si ustvarile družino. Medtem ko je najvišja ocena 3,5 pri dveh postavljenih trditvah, in to pri trditvi, da se moški ego ob uspešnih ženskah čuti ogroženega ter pri trditvi, da so samske ženske v vsakdanjem življenju samostojne in neodvisne.

Zanimivo se mi zdi, da je ocena pri postavljeni trditvi, da je samske ženske strah trajne zveze 2,4 , medtem ko je trditev, da je samske ženske strah pred ponovnim razočaranjem ob morebitnem koncu zveze, ocenjena s 3,4.

4. 3. PREVERJANJE POSTAVLJENIH HIPOTEZ

Najprej sem preverila mojo prvo postavljeno hipotezo, da so se samske ženske zavestno odločile za samski stan. Da bi potrdila oziroma ovrgla to hipotezo sem uporabila Hi-kvadrat test za preizkus hipoteze enake verjetnosti. Za Hi-kvadrat test sem se odločila, ker sem želela preveriti ali lahko razlike med odgovori iz našega vzorca posplošim tudi na populacijo. Imela sem tudi podatke za frekvence in ker je bila spremenljivka na nominalnem nivoju IN.

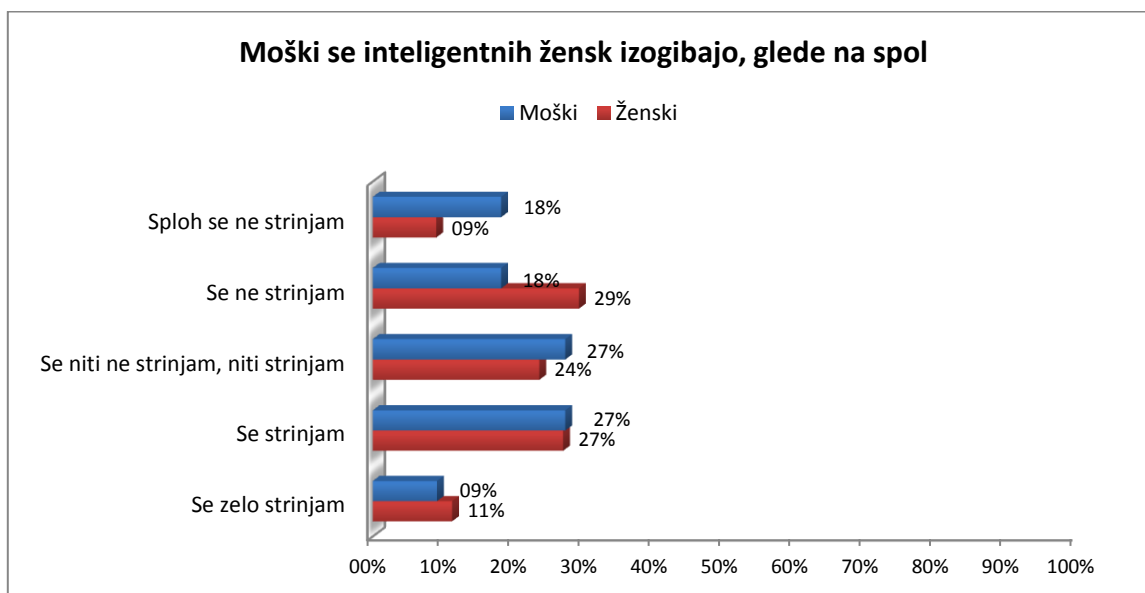
Graf 4. 4: Samske ženske so se zavestno odločile za samski stan

Hipotezo, da so se samske ženske zavestno odločile za samski stan, ovržem saj se samo 19 % respondentov strinja in zelo strinja s postavljeno trditvijo in med odgovori obstaja statistično pomembna razlika ($p=0,000$), na nivoju 5 % tveganja. Da bi hipotezo potrdila, bi se moralo vsaj 50 % respondentov strinjati in zelo strinjati skupaj.

Druga postavljena hipoteza je trdila, da se moški inteligentnih žensk izogibajo. Pri tej hipotezi me je zanimalo tudi, ali se moški in ženske enako strinjajo oziroma ne strinjajo s postavljeno hipotezo. Ker pogoji za Hi- kvadrat niso izpolnjeni moramo uporabiti Kullbackov test, ki je alternativa za Hi-kvadrat test.

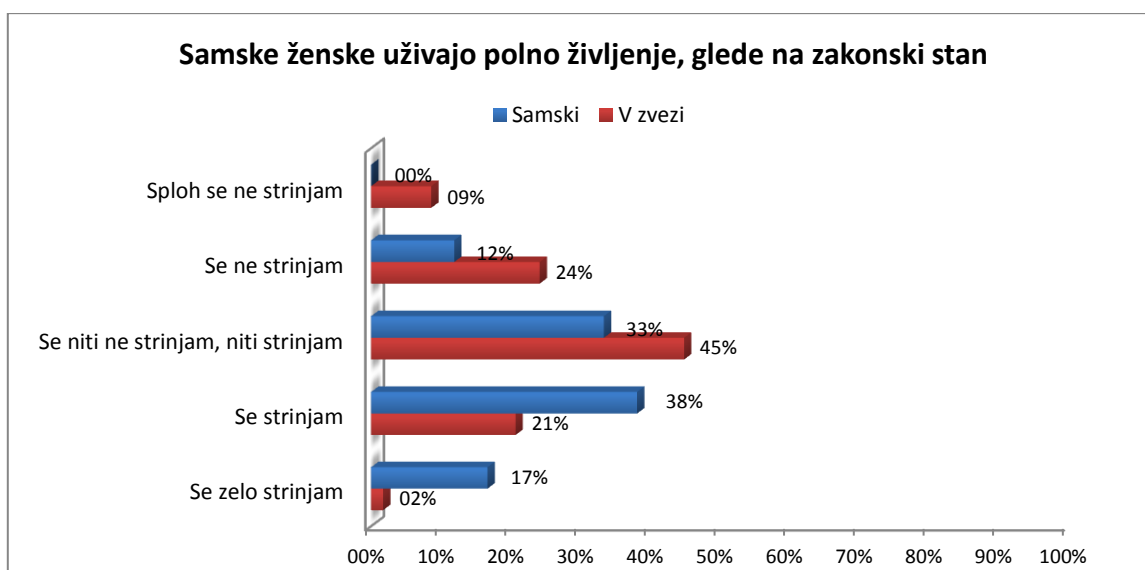
Graf 4. 5: Moški se inteligentnih žensk izogibajo, glede na spol

Glede na dobljene rezultate, hipotezo ovržemo. V mnenju, da se moški inteligentnih in uspešnih žensk izogibajo, ne obstaja statistično pomembna razlika med moškimi in ženskami ($p=0,868$).

Tretja in zadnja postavljena hipoteza se je glasila, da samske ženske uživajo polno življenje. Pri tej hipotezi pa me je zanimalo tudi, ali obstaja razlika med samskimi in vezanimi glede strinjanja oz. ne strinjanja s postavljeno hipotezo. Ker tudi v tem primeru niso bili izpolnjeni pogoji za Hi-kvadrat test smo morali zopet uporabiti Kullbackov test.

Graf 4. 6: Samske ženske uživajo polno življenje, glede na zakonski stan

Tudi tokrat hipotezo ovržemo v mnenju, da samske ženske uživajo polno življenje, saj obstaja statistično pomembna razlika med samskimi in v zvezi ($p=0,001$). Iz grafa je razvidno, da se samski bolj strinjajo s trditvijo.

5. RAZPRAVA

Tekom raziskovanja področja uspešnih in samskih žensk sem ugotovila, da skupine samskih žensk res ne moremo posploševati, saj niso homogena skupina. Že sami razlogi in dejavniki, ki so vplivali na njihov samski status so zelo raznoliki. Glede na teoretični del diplomske naloge in opravljeno raziskavo lahko trdim, da so samske ženske heterogena skupina. Glede na rezultate opravljene raziskave, lahko delno trdim, da se tega zaveda tudi družba.

Kljub temu, da je samskih žensk čedalje več in se pojavljajo redno v medijih in so zastopane na večini področij, pa nekateri njihovo samskost še vedno razumejo kot neko prehodno obdobje in pričakujejo, da se bodo sčasoma ustalile s partnerjem in si ustvarile družino. Tu gre predvsem za vpliv še vedno močno prisotne idealizacije zakonskega in družinskega življenja. Ena izmed ženskih najpomembnejših vlog je biti mati. Nekaterim samskim ženskam pa ta ideologija ustvarja pritisk, občutek stiske ter družbene manjvrednosti. Kljub temu, da so samske ženske uspešne na svojem poklicnem področju pa to ne odtehta tega, da niso opravile svoje osnovne ženske dolžnosti – biti mati. Zanimivo pa je, da v marsikateri državi, vključno s Slovenijo, samske ženske niso upravičene do oploditve z biomedicinsko pomočjo. Lahko trdim, da so samske ženske na tem področju diskriminirane.

A samske ženske niso diskriminirane le na področju umetne oploditve. Do stigmatiziranja oziroma singlizma samskih žensk prihaja vsakodnevno. Ker so samske ženske samostojne in svobodne je v družbi prisotno tudi prepričanje, da so samske ženske bolj nagnjene k menjavi spolnih partnerjev, spolnemu eksperimentiranju ter da z vsakim letom samskosti izgubljajo možnosti za primerne partnerja ter ustvarjanje družine. Samske ženske naj bi imele bogato nočno življenje ter naj bi si redno privoščile avanture. To lahko tudi delno potrdim glede na odgovore respondentov v raziskavi. Po eni strani so moški naklonjeni samskim ženskam, kadar gre za bežne avanture, po drugi strani pa jim je njihova samskost nesprejemljiva, saj bi ženska morala biti moškemu podložna, mu roditi otroke ter skrbeti za družino. Ker sem se v svoji nalogi osredotočila na samske ženske v starostnem obdobju 30 do 40 let, lahko glede na rezultate raziskave delno trdim, da pa se moškim samske ženske v tem starostnem obdobju zdijo prestare za materinstvo. Naša družba je še vedno patriarhalno naravnana, kar zopet potrjuje idealizacija zakonskega in družinskega življenja.

Večina samskih žensk je v svojem samskem življenju zadovoljna, kar lahko delno potrdim s povprečno oceno 3,2 pri trditvi, da samske ženske uživajo polno življenje. Imajo široko

socialno mrežo, so uspešne v svoji poklicni karieri, njihov prosti čas je zapolnjen. Vsaka izmed njih ima svoj lasten življenjski stil. Ker so v vsakodnevnem življenju samostojne, se tudi same odločajo kako, kje in s kom bodo preživljale dopuste, kakšen avto bodo vozile, nakup stanovanja je lastna odločitev, itd. Načeloma so samske ženske zadovoljne in srečne, a občasno se počutijo osamljene. Občutki osamljenosti so največkrat posledica družinskih praznikov, porok, opazovanja mladih družin. To lahko delno potrdim s povprečjem 3,0 pri postavljeni trditvi, da so dogodki kot so poroke, obletnice, materinski dnevi zanje zelo stresni. Takrat si samske ženske po tiho zaželejo, da bi tudi one imele nekoga. Vendar pa ti trenutki osamljenosti ne trajajo dolgo, saj je v njihovem prijateljskem krogu kar nekaj samskih oseb, s katerimi se družijo, pogovarjajo, izmenjavajo si mnenja in izkušnje ter se podpirajo. Zavedajo se, da je njihovo življenje brez partnerjev in otrok ravno tako lepo in zadovoljujoče.

Glede na podatke iz raziskave lahko delno trdim, da so samske ženske v vsakdanjem življenju samostojne in uspešne ter da se moški ego ob njih čuti ogroženega. Kar zopet dokazuje, da je naša družba patriarhalno naravnana, ker se mora ženska moškemu podrežati. Večina samskih žensk stigmatizacijo doživlja na osebni ravni. Pa naj gre za nakup prehrabnih izdelkov, ki so v manjših pakiranjih dražji od večjih – družinskih, za zaprosilo bančnega kredita ali izpolnjevanja različnih obrazcev in vlog, kjer morajo označiti zakonski stan, za radovedne ter obtožujoče poglede dolgoletnih sosedov, za neprimerne spolne ponudbe ali pa za zakonske predloge o obdavčitvi samskih oseb. Sčasoma se naučijo določene opazke ignorirati. Dlje, ko so samske in v tej svoji samskosti srečne, svobodne in zadovoljne, manj se obremenjujejo z mnenjem drugih. Z leti povsem sprejmejo svoj način življenja in prenehajo iskati potencialnega partnerja, s katerim bi si morda ustvarile družino, kot so si v trenutkih osamljenosti želele. Zavedajo se, da so v svojem samskem življenju bistveno bolj srečne, kot tiste ženske, ki živijo s partnerjem in otroci, a njihov odnos s partnerjem ne funkcionira. Partnerstvo ni pogoj za srečno življenje. To pa potrjuje tudi moja tretja hipoteza, ki pravi, da samske ženske uživajo polno življenje. S to trditvijo so se predvsem strinjali samski respondenti.

Vsekakor lahko trdimo, da so samske ženske na večini področij prikrajšane ter javno prezrte. O njih ter o njihovih vsakodnevnih težavah, katere so posledica samskosti, se javno ne razpravlja. So pa zanimiva in pogosta tema za zaprtimi vrati sosedov ter sorodnikov, kateri ne razumejo, kako so lahko tako uspešne in prijetne ženske pri tej starosti še vedno samske. Ker naj bi bila samskost zasebna stvar posameznice, lahko govorimo o dvojni morali.

Položaj samskih žensk se z leti izboljšuje, a samske ženske še vedno niso popolnoma družbeno sprejete. Lahko trdim, da položaj samskih žensk ne bo izenačen z drugimi ženskami vse, dokler bo družba patriarhalno naravnana in se bo od ženske pričakovalo, da bo izpolnila svojo t.i. naravno dolžnost, da bo gospodinjila in skrbela za družinske člane. Samske ženske, ki imajo otroke so ravno zaradi tega na boljšem položaju, kot pa ženske, ki nimajo otrok. V tem primeru bi citirala svojo samsko prijateljico, ki je visoko izobražena, finančno situirana in uspešna na svojem poklicnem področju ter je trenutno v 36. letu starosti in pravi:« Najslabši možni status, je samski status«.

6. SKLEPI

- Samske ženske so vsekakor heterogena skupina.
- Samskost ima tako dobre, kot slabe strani.
- Samskost je še vedno stigmatizirana.
- Večina samskih žensk se občasno čuti osamljene.
- Samske ženske so načeloma zadovoljne in srečne v svojem samskem življenju.
- Samske ženske svoj samski stan, v katerem so zadovoljne, ne bi zamenjale za partnerski odnos oziroma družinsko življenje, ki jih ne bi osrečevalo.
- Samske ženske brez otrok so v slabšem položaju, kot pa samske ženske z otroci.
- Partnerski odnos oziroma družinsko življenje ni pogoj za srečno življenje.
- Samske ženske se sčasoma ne obremenjujejo glede svojega stanu in opazke na svoj račun ignorirajo.
- O težavah samskih žensk se javno ne razpravlja.
- Samskost ni cenjena in samske ženske niso enakovredne vezanim.
- Ženske so samske zaradi spleta okoliščin in dejavnikov.

7. PREDLOGI

Največji problem pri stigmatiziranju samskih žensk vidim v družbi. Menim, da bi bilo družbo treba ozaveščati glede samskih žensk in sprejemanja le-teh. Kljub temu, da se sčasoma samske ženske sprejema kot del družbe oziroma se spreminja miselnost družbe, pa je treba odpraviti povičevanje zakonskega stanu in družinskega življenja, kar pa je v današnji patriarhalni družbi še vedno močno zakoreninjeno. Potrebno je sprejemati in spoštovati vse oblike načina življenja. Ker je ozaveščanje družbe dolgotrajen in zahteven proces, je najbolje začeti pri nas samih. Sprejmimo in spoštujmo vse načine oblik življenja, pa čeprav morda zelo odstopajo od tradicionalnega, nam varnega ter odpravljajmo stigmatiziranje le-teh.

Samskost žensk je tako osebna kot družbena problematika. Samskost je potrebno priznati kot problem, jo raziskati in poiskati načine reševanja le-te. Glede na literaturo, raziskavo ter lastne izkušnje bo v Sloveniji še veliko dela. Potrebno bo začeti o tej temi javno razpravljati ter samsko žensko prikazati kot enakovredno vezani, saj samska ženska ni nič manj ženstvena. Tudi v gospodarstvu in socialni politiki so potrebne spremembe. Nekateri delodajalci imajo morda raje zaposlene samske ženske kot pa vezane in z otroci, saj samske ne koristijo porodniškega dopusta ali bolniškega staleža zaradi nege družinskih članov, manjkrat zbolijo, saj nimajo doma bolanih otrok-prenašalcev, ter opravljajo nadurno delo, kadar je to potrebno. Zakaj ne bi samske ženske koristile bolniški stalež za nego svojih bolanih samskih prijateljic ali pa prijateljice po porodu, katera je bila umetno oplojena?

Tudi v potrošnji so samske ženske finančno prikrajšane, saj so proizvodi v manjših embalažah dražji od večjih, družinskih pakiranj. Ravno tako samske ženske dražje plačajo vozne karte v železniškem prometu, ker so samske in niso upravičene do družinskih popustov. Kar velja tudi za npr. nakup vstopnic predstav, ogleda živalskega vrta itd. Naj se uvedejo enakovredne cene storitev za vse ali pa uvedejo cene za samske. Tiste samske ženske, ki so v svojem samskem življenju zadovoljne, se ne bodo čutile diskriminirane, če bodo na račun samskosti upravičene do določenih bonitet ne pa prikrajšane.

8. LITERATURA

Bauman, Z. (2008) *Identiteta*. Ljubljana: Založba /*cf.

Bauman, Z. (2002) *Tekoča moderna*. Ljubljana: Založba /*cf

Beauvoir, S. (2013) *Drugi spol. Dejstva in miti*. Ljubljana: Založba Krtina.

Beauvoir, S. (2013), *Drugi spol. Doživeta izkušnja*. Ljubljana: Založba Krtina.

Bernik, I., Klavs, I. (2011) *Spolno življenje v Sloveniji*. Maribor: Založba Aristej.

Bock, G. (2004) *Ženske v evropski zgodovini: od srednjega veka do danes*. Ljubljana: Založba /*cf.

Byrne, A., Carr, D. (2005), *Caught in the Cultural Lag. The Stigma of Singlehood: Sociological perspectives. Commentaries on: Singles, Society and Science. Psychological Inquiry: An International Journal for the Advancement of Psychological Theory* 16, 2/3, 84-141.

Chaney, D. (1996), *Lifestyles*. London: Routledge, London, New York.

Chapman, G. (2006) *5 jezikov ljubezni za samske*. Ljubljana: Založba Tuma.

Černigoj Sadar, N. (1991) *Moški in ženske v prostem času*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.

DePaulo, B. (2006), *Singled Out: How Singles Are Stereotyped, Stigmatized and Ignored and Still Live Happily Ever After*. New York: St. Martin's Press.

DePaulo, B. M. , Morris, W. L. (2005a), *Should Singles and the Scholars Who Study Them Make Their Mark or Stay in Their Place?* . *Psychological Inquiry* 16, (2-3), 142-149.

Giddens, A. (2000) *Preobrazba intimnosti: spolnost, ljubezen in erotika v sodobnih družbah*. Ljubljana: Založba /* cf.

Giddens, A. (1991) *Modernity & self identity*. Stanford University Press. Stanford, California.

Goffman, E. (2008) *Stigma – Zapiski o upravljanju poškodovane identitete*. Maribor: Založba Aristej.

- Gordon, T. (1994) *Singlewomen. On themargins?* London: Macmillan.
- Gruden, M. (2015) *Življenje žensk po 30-letu in njihov položaj v družbi samskih*. Diplomsko delo. UL, Fakulteta za socialno delo.
- Habjanič, B. (2006) *Samske ženske:Življenjski stili in samske ženske v postmoderni družbi*. Diplomsko delo. UL, Fakulteta za družbene vede.
- Heinsohn, G., Steiger, O. (1993) *Uničenje modrih žensk*. Ljubljana: Krt, Študentska organizacija Univerze.
- Jenkins, R. (1996) *Social identity*. London: Routledge, London, New York.
- Jogan, M. (2014) *Sociologija in seksizem*. Ljubljana: FDV.
- Jogan, M. (1990) *Družbena konstrukcija hierarhije med spoloma*. Ljubljana: Fakulteta za sociologijo, politične vede in novinarstvo.
- Kondić, K. (1987) *Psihologija Ja*. Beograd: Nolit.
- Koropecy-Cox, T. (2005) *Singles, SocietyandScience:SociologicalPerspectives. Commentaries on:Singles in Societyand in Science. PsychologicalInquiri:An InternationalJournalfortheAdvancementofPsychologicalTheory*. 16 (2-3): 84-141.
- Leskošek, V. (2002) *Zavrnjena tradicija*. Ljubljana: Založba /*cf.
- Lewis, G. K., Moon, S. (1997) *Alwaysingleandsingleagain: a qualitativestudy. Journalofmaritalandfamilytherapy*, 23/2, 115-134.
- Ločniškar, N. (2013) *Ambivalentne predstavitve samskosti in samskih žensk v sodobnih družbah*. Magistrsko delo. UL, Fakulteta za družbene vede.
- Maitlin, W. M. (2000), *Thepsychologyofwomen*. HarcourtCollegePublishers, Orlando.
- Mihurko Poniž, K. (2009) *Evine hčere, Konstruiranje ženskosti v slovenskem javnem diskurzu 1848-1902*. Nova Gorica: Univerza.
- Nastran Ule, M. (2000) *Sodobne identitete v vrtincu diskurzov*. Ljubljana: ZPS.
- Mesec, B. (1997)*Metodologija raziskovanja v socialnem delu 1*. Študijsko gradivo za interno uporabo na UL, Visoka šola za socialno delo.

Oakley, A. (2000) *Gospodinja*. Ljubljana: Založba /*cf.

Rijavec, M., Miljković, D. (2002) *Psihologija ljubezni*. Ljubljana: MK.

Radio televizija Slovenija (2005) *Boscarol: Moj predlog so izkrivili*. Dostopno na:

<http://www.rtvsl.si/slovenija/boscarol-moj-predlog-so-izkrivili/32667>

(Pridobljeno: 18 maj 2016).

Sieder, R. (1998) *Socialna zgodovina družine*. Ljubljana: ZRC.

Statistični urad republike Slovenije (2015) *Vsaka sedma družina v Sloveniji je zunajzakonska skupnost, med družinami z otroki, starimi do 6 let, vsaka tretja*. Dostopno na:

<http://www.stat.si/StatWeb/prikazi-novico?id=5465&idp=17&headerbar=15>

(Pridobljeno: 18 maj 2016).

Štular, S. (1998) *Družbena konstrukcija spolne identitete*. Teorija in praksa, 35/3, 441-454.

Švab, A. (2001) *Družina: od modernosti k postmodernosti*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.

Thadden, W. (2001) *Hči ni sin*. Ljubljana: DZS.

Trimberger, E. K. (2005) *The newsingle woman*. Boston: Beacon Press.

Ule, M., Kuhar, M. (2003) *Mladi, družina, starševstvo*. Ljubljana: FDV.

Ule, M. (1998b) *Stilizacija vsakdanjega življenja*. Družboslovne razprave, 14, 27/28, str. 26-32.

Uradni list RS (2004) *Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih*. Dostopno na:

<http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=200469&stevilka=3093>

(Pridobljeno: 28 maj 2016).

Watson, S. (2015) *Hooked on being single*. UK Cosmopolitan, 02/05 (Februar 2005), str. 15-18.

Zaviršek, D. (1994) *Ženske in duševno zdravje. O novih kulturah skrbi*. Ljubljana: Visoka šola za socialno delo.

Zupan, Š (2015) 'Ni nujno, da otrok, ki se rodi v 'popolni družini' v njej tudi odrašča' 24ur.com – 30 marec.(Online). Dostopno na: <http://www.24ur.com/novice/slovenija/umetna-opoloditev.html>(Pridobljeno: 28 maj 2016).

9. PRILOGE

ANKETNI VPRAŠALNIK

Sem absolventka Fakultete za socialno delo in pišem diplomsko delo na temo samskih žensk. Spodaj so navedene trditve, ki se nanašajo na stališča in vedenje ljudi. Vsako trditev pazljivo preberite ter jo nato označite glede na vaše strinjanje.

	Sploh ne strinjam	Se strinjam	ne strinjam niti strinjam	Se strinjam	Se zelo strinjam
Samske ženske so visoko izobražene.	☐	☐	☐	☐	☐
Samske ženske uživajo polno življenje	☐	☐	☐	☐	☐
Samske ženske so promiskuitetne.	☐	☐	☐	☐	☐
Samskim ženskam je osebna svoboda pomembnejša od partnerskega odnosa.	☐	☐	☐	☐	☐
Samske ženske se morajo pred drugimi opravičevati za svoj stan.	☐	☐	☐	☐	☐
Dogodki/prazniki kot so poroke, obletnice, materinski dnevi so zanje zelo stresni.	☐	☐	☐	☐	☐
Samske ženske so kariero postavile pred materinstvo.	☐	☐	☐	☐	☐
S starostjo se zmanjšuje izbira primernih moških.	☐	☐	☐	☐	☐
Moški se inteligentnih in uspešnih žensk izogibajo.	☐	☐	☐	☐	☐
Inteligentne in uspešne ženske prezirajo tiste ženske, ki so si ustvarile družino.	☐	☐	☐	☐	☐
Samske ženske so se zavestno odločile za samski stan.	☐	☐	☐	☐	☐

	Sploh ne strinjam	se Se strinjam	ne Se strinjam niti strinjam	ne Se strinjam	Se zelo strinjam
Moški ego se ob uspešnih ženskah počuti ogroženega.	☐	☐	☐	☐	☐
Ženske, ki so si ustvarile družino prezirajo uspešne samske ženske.	☐	☐	☐	☐	☐
Samske ženske je strah trajne zveze.	☐	☐	☐	☐	☐
Samske ženske so v vsakdanjem življenju samostojne in neodvisne.	☐	☐	☐	☐	☐
Samske ženske v obdobju 30 - 40 let se zdijo moškim prestare za materinstvo oz. ustvarjanje družine.	☐	☐	☐	☐	☐
Samske ženske je strah pred ponovnim razočaranjem ob morebitnem koncu zveze.	☐	☐	☐	☐	☐

IF (2) (Demografija)

Spol:

- ☐ Moški
☐ Ženski

IF (2) (Demografija)

V katero starostno skupino spadate?

- ☐ do 20 let
☐ 21 - 40 let
☐ 41 - 60 let
☐ 61 let ali več

IF (2) (Demografija)

Kakšna je vaša najvišja dosežena formalna izobrazba?

- ☐ Manj kot srednja šola
- ☐ Srednja šola in več

IF (2) (Demografija)

Kakšen je vaš zakonski stan?

- ☐ Samski
- ☐ V zvezi

10. POVZETEK

Položaj žensk in njihovih vlog se je tekom zgodovine zelo spreminjal. Ženske so si z leti izborile pravice, katere danes jemljemo popolnoma samoumevno, ter se postavile ob bok moškim. Dokazale so, da niso le aparat za reprodukcijo ter da so zmožne več kot gospodinjiti ter skrbeti za družinske člane. Ženske lahko danes svobodno izbirajo med materinsko vlogo in poklicno kariero, nekatere pa uspešno kombinirajo oboje. Seveda pa obstajajo tudi ženske, ki se ne odločijo za materinsko vlogo niti nimajo stalnega partnerja. Govorimo o samskih ženskah. Razlogov in dejavnikov, ki privedejo do samskosti je več. Pravzaprav lahko govorimo o samskih ženskah kot o nekakšnem družbenem fenomenu saj je samskih žensk čedalje več. Prisotne so na različnih področjih, ki jih tudi uspešno zastopajo. Največkrat so visoko izobražene z uspešno poklicno kariero ter široko socialno mrežo. Današnje samske ženske so vse prej kot »stare device« kot so bile še do nedavnega stereotipizirane. O samskosti lahko govorimo kot o življenjskem stilu. Kljub temu, da so samske ženske prisotne na vseh področjih ter tudi v medijih, pa se njihov pomen in moč, ob še vedno idealiziranem družinskem življenju, izgublja. Zato sem se odločila, da na to temo napišem diplomsko nalogo.

V prvem delu svoje naloge sem predstavila položaj žensk skozi zgodovino. Opišem položaj žensk od predindustrijske družbe pa do postmoderne dobe ter kako se je vloga žensk skozi leta spreminjala. Žensko opredelim glede na biološki spol ter skozi kulturološke dejavnike. Žensko prikažem tudi skozi različne ženske vloge, ki jih je prevzemala tako skozi zgodovino kot tudi v današnjih časih. Ena izmed ženskih vlog je tudi materinska vloga, katero predstavim skozi mit o materinstvu. Nato preidem na sam pojem samskosti. Kaj sploh samskost je, kdo so samske osebe in jih razvrstim v podskupine, saj so samske osebe zelo heterogena skupina. Ker samskost obravnavamo kot življenjski stil oz. slog pa nato obrazložim razvoj tako socialne kot osebne identitete, saj pomembna vplivata na posameznikov življenjski stil. Vzporedno z razvojem identitete se razvija tudi sebstvo, ki je zelo pomembno za lastno predstavo o samemu sebi. Nato pa sledi del o samskih ženskah. Prikažem zgodovino samskih žensk, njihovo samskost kot življenjski stil ter njihovo mesto v družbi. Samske ženske so še vedno stigmatizirane, predvsem zaradi poveljevanja zakona in družine. Se pa samske ženske na različne načine soočajo s stigmatiziranjem samskosti. Samski status ima tako dobre kot slabe strani.

V drugem, raziskovalnem delu naloge opredelim problem in postavim hipoteze ter opišem metodološki pristop k raziskavi. Vse tri postavljene hipoteze sem na podlagi pridobljenih podatkov raziskave ovrgla. Z gotovostjo lahko trdim, da so samske ženske heterogena skupina, katere ne moremo posploševati. Zaradi patriarhalno naravnane družbe so samske ženske stigmatizirane. Da bi spremenili odnos družbe do samskih žensk, je treba le to ozaveščati ter odpravljati predsodke do samskih žensk.